

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

Dunajska cesta 48, 1000 Ljubljana

T: 01 478 74 00
F: 01 478 74 25
E: gp.mop@gov.si
www.mop.gov.si

**Okvirni program za prehod v zeleno gospodarstvo – OPZG
z Akcijskim načrtom izvajanja OPZG (ANi OPZG) in
Načrtom aktivnosti ministrstev in vladnih služb (NAMVS) 2015–2016**

Ljubljana, oktober 2015

Kazalo

Vsebina

Uvod	3
Struktura okvirnega programa in procesa	4
Okvirni program za prehod v zeleno gospodarstvo	5
Izhodišča	5
Stanje in možnosti za doseganje zelenega gospodarstva v Sloveniji	7
Cilji okvirnega programa	8
Aktivnosti resorjev, ki so ključne za prehod v zeleno gospodarstvo.....	9
Akcijski načrt izvajanja OPZG (ANi OPZG)	11
Aktivnosti za izvajanje OPZG	12
Spremljanje in poročanje	15
Načrt aktivnosti ministrstev in vladnih služb (NAMVS) 2015–2016.....	16
Opredelitev ključnih sklopov ter opis stanja in potencialov področij, povezanih s preходом v zeleno gospodarstvo	16
1) Trajnostno upravljanje z viri	16
2) Zelena rast gospodarstva	23
3) Spodbujanje zaposlovanja na zelenih delovnih mestih in usposabljanje oseb na trgu dela za potrebe zelenega gospodarstva	27
4) Spodbujanje povpraševanja po zelenih izdelkih in storitvah, zeleno javno naročanje.....	28
5) Zelena proračunska reforma.....	28
6) Trajnostni urbani razvoj	30
7) Dejavnosti javnega sektorja, ki so lahko zgled	37
8) Izobraževanje in usposabljanje za zeleno gospodarstvo	38
9) Zelene prakse v kmetijstvu.....	38
10) Podporne aktivnosti.....	40

Uvod

Gospodarska rast je v preteklosti temeljila na izkoriščanju naravnih virov, pri čemer se je pogosto zdelo, da so zaloge surovin neomejene. Posledica tega je današnja t. i. »kriza virov«, nevarnost pomanjkanja naravnih surovin, in čedalje višje cene. V obdobjih kriz finančnih in gospodarskih sistemov ter ob naraščajočem pomanjkanju naravnih virov je prehod v zeleno gospodarstvo globalno čedalje pomembnejši za ohranjanje konkurenčnosti in kakovosti življenja. Danes se zato iščejo drugačni gospodarski modeli, ki bi omogočali blaginjo in hkrati konkurenčnost gospodarstva, ne da bi škodovali okolju. O potrebi po teh spremembah že obstaja širok družbeni konsenz. Naraščajoče prepoznavanje nujnosti in potencialov prehoda v zeleno gospodarstvo pa se kaže tudi na svetovnih trgih¹.

Da bi dosegli prehod v zeleno gospodarstvo, je treba spremeniti današnje modele proizvodnje in vzorce potrošnje v trajnostne oblike, podpreti ekonomske spodbude in razvoj inovacij, ki koristijo tudi okolju, izboljšati upravljanje virov in politike ravnanja z zemljišči, vodami, odpadki in energijo.

Z zelenim gospodarstvom se povezuje več konceptov (zeleno rast, krožno gospodarstvo, industrijska simbioza, učinkovita raba virov, trajnostni razvoj). S širšo ali ožjo usmeritvijo pa so vsem konceptom ob spodbujanju gospodarske rasti in razvoja v grobem skupni trije cilji: učinkovita raba virov² in materialov (s trajnostno proizvodnjo in potrošnjo), zagotavljanje kakovostnega delovnega in bivalnega okolja, vključno z varovanjem narave, ter krepitev družbene blaginje. Krožno gospodarstvo³ kot eden najbolj razvitih konceptov je odziv na pritisk rastočega gospodarstva in potrošnje na omejene vire in nosilno sposobnost okolja. Prehod v krožno gospodarstvo se zato usmerja v ponovno uporabo, popravila in recikliranje obstoječih materialov in izdelkov. Temelji na uporabi energije iz obnovljivih virov, opušča uporabo nevarnih kemikalij, znižuje porabo surovin in prek zasnove izdelkov (tako, da omogočajo kroženje materialov in ohranjajo dodano vrednost, kolikor dolgo je to le mogoče) nastajanje odpadkov znižuje na ničelno stopnjo. Izdelki v (krožnem) gospodarstvu ostajajo tudi potem, ko material ali izdelek doseže konec svoje življenjske dobe. Tudi v Sloveniji je bilo pripravljenih že kar nekaj predlogov za spodbuditev preboja na bolj trajnostne oblike gospodarstva. Med njimi lahko na primer omenimo pobudo Plan B za Slovenijo⁴, ki opredeljuje koncept za razvoj, ki bi temeljil na boljšem izkoriščanju naravnih in človeških virov ter prednosti in priložnosti, ki jih nudi Slovenija. Čeprav to ni edina pobuda, predstavlja enega izmed bolj kontinuiranih procesov, ki je skozi čas doživel široke razprave in javni konsenz.

Namen okvirnega programa je čim hitreje aktivno podpreti ta proces ter povezati ukrepe in dejavnosti sektorskih politik. Zato program določa okvir za aktivni proces prehoda v zeleno gospodarstvo, ki je prožen in je podlaga za vzpostavitev dialoga in partnerstva deležnikov v Sloveniji, ki bodo skupaj nadgrajevali in

¹ V letu 2013 je bila ocenjena vrednost svetovnega trga z »zelenimi izdelki« na šestih vodilnih tehnoloških področjih (učinkovita raba energije, trajnostna raba vode, okolju prijazna proizvodnja, shranjevanje in distribucija energije, učinkovita raba virov/surovin, trajnostna mobilnost, ravnanje z odpadki in recikliranje) 2.536 milijard EUR in napovedi kažejo, da bo vrednost trga do leta 2025 narasla na 5.385 milijard EUR (http://www.greentech-made-in-germany.de/fileadmin/user_upload/greentech_atlas_4_0_en_bf.pdf).

² Za učinkovito spremljanje napredka na področju rabe virov so potrebni posebni cilji in kazalniki. Zadnja leta se OECD, EK in drugi ukvarjajo z merjenjem učinkovitosti rabe virov, tudi SURS je v 2014 pripravil poročilo Kazalniki zelene rasti. Dobro izhodišče za opredelitev kazalnikov učinkovite rabe virov za Slovenijo je shema učinkovite rabe virov evropskega statističnega urada Eurostat.

³ http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm

⁴ <http://www.planbzasslovenija.si/upload/SRS/plan-b-zeleni-razvojni-preboj.pdf>

razvijali proces prehoda v zeleno gospodarstvo. Opredeljuje tudi ključna področja za prehod v zeleno gospodarstvo, ki sodijo v delovna področja vladnih resorjev z namenom vzpostavitve podlage za razpravo in nadaljnji razvoj procesa. V prilogi OPZG so v okviru ključnih področij navedeni sklopi aktivnosti, ki ali so načrtovani za leti 2015 in 2016. Na nekaterih pomembnejših področjih določene aktivnosti že potekajo, vendar so naravnane sektorsko in pogosto nimajo učinka, ki bi ga lahko dosegale, ali pa so učinki celo nasprotujoči. Zato je namen programa, da te aktivnosti opredeli, poveže spremljanje njihovega izvajanja za medsebojno povezano delovanje kot podlago za njihovo nadgrajevanje. Za uspešen proces vzpostavljamo s tem okvirnim programom podlago za aktivni dialog med vsemi deležniki kot glavno orodje za smiselno dograjevanje procesa in izvajanje programa.

Program je posledica zavedanja sodelujočih vladnih resorjev o pomenu trajnostnega razvoja in nujnosti spremembe ravnanja in delovanja vseh v družbi ter konsenza, da se množica sprejetih strategij o trajnostnem razvoju poveže v skupno vizijo in omogoči povezane ukrepe.

Struktura okvirnega programa in procesa

Okvirni program v prvem delu določa okvir za hitrejši in bolj osredotočen prehod v zeleno gospodarstvo, ki je dolgoročen in daje podlago za vzpostavitev procesa in prožen okvir za nadgrajevanje in načrtovanje nadaljnjih aktivnosti prek dialoga z deležniki. Pomeni odločitve in zavezo za osredotočenje nadaljnjih aktivnosti in povezovanje politik za zeleno gospodarstvo ter vzpostavlja proces za izvajanje in spremljanje.

V drugem delu je razdelan Akcijski načrt izvajanja OPZG (ANi OPZG), ki je prožen in kratkoročen ter opredeljuje osnovne aktivnosti, ki bodo tudi v nadaljnjem procesu izvajanja opredeljene za dveletna obdobja, na pol leta pa bo potekal tudi proces spremljanja, nadgrajevanja in prilagajanja.

Tretji del Okvirnega programa je Načrt aktivnosti ministrstev in vladnih služb (NAMVS) 2015–2016, ki so podrobneje zapisane v obliki preglednice, ter predloge prednostnih nalog za prve korake.

1

Okvirni program za prehod v zeleno gospodarstvo

Izhodišča

Okvirni program za prehod v zeleno gospodarstvo nastaja prav v času, ko je aktualen tudi preoblikujoči se politični okvir, s katerim EU določa potrebne spremembe v politikah, ravnanju in upravljanju v t. i. Paketu krožno gospodarstvo.

Med dokumenti na ravni EU, ki so ključni okvir za prehod v zeleno gospodarstvo, je poleg Strategije Evropa 2020 in v tem kontekstu pripravljenega Časovnega načrta za Evropo, učinkovito z viri, tudi »paket« dokumentov, ki jih je v letu 2014 objavila EK in je namenjen sistematičnemu premiku k zelenemu oziroma krožnemu gospodarstvu. Politični okvir za doseganje pametne, trajnostne in vključujoče rasti upošteva zakonodajni okvir EU tudi z vpetostjo skladov ESI v skupni strateški okvir, ki črpanje sredstev pogojuje tudi z doseganjem okoljskih ciljev. Sporočilo EK za krožno gospodarstvo, ki je bil tudi sestavni del tega paketa, je zdaj v dopolnjevanju in bo po okvirnem časovnem načrtu EK⁵ objavljen konec leta 2015, že zdaj pa je jasno, da se bo vsebinsko dokument razširil in bo vključeval vse vidike vrednostnih verig, saj je to ključnega pomena za prehod v krožno gospodarstvo. Glavni namen krožnega gospodarstva je, da temelji na obnovljivih virih energije, zmanjševanju in odpravljanju uporabe strupenih kemikalij in izkoreninjenju odpadkov zaradi skrbne predhodne zasnove izdelkov in storitev. Izraz presega dosedanja vidik proizvodnje in potrošnje blaga in storitev ter ju poskuša nadomestiti z vidiki obnove družbenega in naravnega kapitala ter s premikom od potrošnje do uporabe.⁶

Evropska agencija za okolje na podlagi poročila o okolju 2015⁷ kot ključne ukrepe in politike izpostavlja⁸: ekoinovacije kot temeljni dejavnik za omogočanje zelenega gospodarstva; odprto kroženje znanja o zelenih rešitvah; fiskalne reforme kot orodje politik za sistem določanja cen, s predpogojem ukinjanja okolju škodljivih subvencij; dostop do finančnih virov za vlaganja v zeleno gospodarstvo.

Ključni namen razvoja zelenega gospodarstva in s tem tudi ohranjanja okolja je prehod z linearnega na krožno gospodarstvo.

Politični okvir⁹ na ravni Evropske unije torej že ponuja usmeritve, ki bi EU pomagale najti odgovore na omenjene svetovne izzive; vsaka država pa mora najti svoj način in prispevek.

⁵ Kot del procesa je Komisija objavila javno posvetovanje o krožnem gospodarstvu, ki se je zaključilo 20. avgusta 2015. http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/planned_ia/docs/2015_env_065_env+_032_circular_economy_en.pdf

⁶ Ellen MacArthur Foundation, 2012

⁷ <http://www.eea.europa.eu/soer>

⁸ EEA Report: Resource efficient green economy and EU policies.

⁹ Prehod h krožnemu gospodarstvu je jedro načrta za učinkovito rabo virov v okviru strategije Evropa 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast. Z načrtom za Evropo, gospodarno z viri, je Komisija leta 2011 predlagala okvir ukrepov in poudarila, da je potreben celovit pristop na vseh področjih in ravneh politike. Glavne ideje iz načrta so bile nadalje razvite v splošnem okoljskem akcijskem programu Unije (7. okoljski akcijski

Ker je prehod proces, so dolgoročno potrebne spremembe tudi v upravljanju, usklajenosti pri pripravi in izvajanju politik ter ozaveščanju, izobraževanju in usposabljanju tako v javni upravi kakor tudi v podjetjih in ravnanju posameznikov. Usmeritve, ki so ključni okvir za oblikovanje nadaljnjih korakov za prehod v zeleno gospodarstvo v Sloveniji, so ukrepi za trajnostno upravljanje z naravnim kapitalom in viri (ekosistemske storitve, biotska raznovrstnost, minerali in kovine, voda, zrak, zemljišča in prst, morski viri¹⁰) ter celovit pristop k rabi prostora ter razvoju in trženju slovenskega znanja, proizvodov in storitev.

Če želimo ohranjati blaginjo in zdravje ljudi ter v prakso vpeljati trajnostni razvoj, je prehod v bolj zeleno gospodarstvo in krožne modele proizvodnje in rabe nujen. Če ne bomo dovolj smotrno ravnali z naravnimi viri, ki nudijo eko-sistemske storitve večini procesov v gospodarstvu, bodo proizvodni procesi postajali vse dražji ali pa celo ogroženi, sprožila se bodo vprašanja, kot so preskrba z vodo, energijo in cene ter, ter posledično tudi zdravstvena in socialna vprašanja. Tudi gospodarstvo bo s tem postajalo vse manj konkurenčno.

V Sloveniji so v pripravi različni strateški dokumenti, kar pomeni priložnost, da se usmeritve in ukrepi tega programa vključijo v nastajajoče dokumente. Pripravljajo se nova Strategija razvoja Slovenije, prenov Strategije prostorskega razvoja Slovenije in energetska zasnova Slovenije. Začenjajo se izvajati tudi ključni dokumenti za črpanje sredstev skladov ESI, Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike 2014–2020 in Strategija pametne specializacije ter Program razvoja podeželja 2014–2020 in Operativni program za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo 2014–2020. Lani je bil prav tako sprejet Operativni program ukrepov zmanjševanja emisij toplogrednih plinov do leta 2020, katerega temeljno vodilo je spodbujanje zelenega gospodarstva. V pripravi so tudi številni programi in ukrepi na povezanih sektorskih področjih (okolje, kmetijstvo in živilskopredelovalna industrija, ribištvo, gozdarstvo, vode, energetika, narava, promet itd.). **Za prehod v zeleno gospodarstvo bo treba vse strateške dokumente oblikovati tako, da se bodo med seboj dopolnjevali in bodo predstavljali sinergični razvojni okvir v državi, ter zagotoviti izvajanje v njih opredeljenih nalog ter izkoristiti priložnosti, ki jih ponuja prehod v zeleno gospodarstvo.**

Cilji prehoda v zeleno gospodarstvo so:

- zagotavljanje konkurenčnosti gospodarstva,
- izdelki in storitve z dodano vrednostjo,
- povečanje samooskrbe z energijo,
- ohranjanje in učinkovito upravljanje z naravnimi viri,
- zagotavljanje kakovosti bivalnega in delovnega okolja,
- razvoj in trženje lokalnega znanja in storitev,
- zelena delovna mesta.

program), katerega prednostni cilj je preoblikovanje EU v z viri gospodarno, zeleno in konkurenčno nizkoogljično gospodarstvo.

¹⁰ V skladu z Načrtom za Evropo, gospodarno z viri: http://ec.europa.eu/environment/resource_efficiency/about/roadmap/index_en.htm

Stanje in možnosti za doseganje zelenega gospodarstva v Sloveniji

Kljub izboljšanju nekaterih politik podatki v okviru EU kažejo, da je ta sprememba prepočasna in ni verjetno, da bo brez dodatnih naporov mogoče zagotoviti zdravo in konkurenčno bivalno in delovno okolje.¹¹ Vedno več držav se zaveda dejstva, da je treba okoljska tveganja zmanjšati in omejiti s prehodom v drugačen sistem proizvodnje in potrošnje. Predvsem je nujno usmerjati rabo virov in materialov v krožne tokove in s tem čim dlje ohranjati njihovo vrednost ter zmanjševati odvisnost od uvoza ter breme odlaganja.

Prehod v zeleno gospodarstvo ob zmanjševanju pritiskov na okolje hkrati pomeni priložnost in izziv za iskanje in oblikovanje novih rešitev izdelkov, procesov, načinov uporabe, poslovnih modelov, upravljanja in odnosov med deležniki.

V Sloveniji že obstajajo posamezne dobre prakse upravljanja z viri (naravnimi: gozdovi, zavarovana območja, kmetijska zemljišča in drugimi, kot so: kadri, znanje, odpadki, infrastruktura, sistemi) in prakse nekaterih »zelenih« podjetij ter dejavnosti. Vendar doslej ni bilo systemskega pristopa, ki bi na medsektorski ravni spodbujal trajnostno in zeleno gospodarstvo. Treba je predvsem povezati politike ter izboljšati upravljanje in izvajanje dogovorjenih politik in ukrepov ter uveljavljenih netrajnostnih vzorcev ravnanja. Gospodarstvo, predvsem mala in srednja podjetja, je tesno povezano z družbo in njenimi potrošniškimi vzorci ter širšimi življenjskimi navadami, tako da mora prehod na bolj zeleno gospodarstvo potekati s povezanim procesom ozaveščanja in spreminjanja ravnanja potrošnikov, proizvajalcev, ponudnikov storitev, trgov in političnega upravljanja.

Najpomembnejša vprašanja prehoda so, kako najbolje izkoristiti priložnosti, ki jih prinaša ozelenitev gospodarstva, ter kakšni so izzivi in pogoji za »bolj zeleno« ravnanje podjetij in potrošnikov ter pravično prerazporeditev delovnih mest, kapitala in tehnologij. Naloga države pri tem je vzpostavljati ustrezne pogoje za trajnostno ter vzdržno rast in razvoj ter usmerjati proces prehoda v zeleno gospodarstvo.

Možnosti za učinkovitejšo rabo virov je veliko. Strukturni značilnosti našega sedanjega gospodarskega sistema sta relativno nizka konkurenčnost, oziroma sta nizka dodana vrednost na zaposlenega in razmeroma nizka snovna produktivnost priložnost, saj smo na tem področju pod povprečjem EU-28¹². To je ob dejstvu, da je Slovenija skoraj v celoti odvisna od uvoza surovin in energentov ter ob naraščajočem trendu njihovih cen ter njihove visoke nestabilnosti, dodatni pritisk na dolgoročno konkurenčnost slovenskega gospodarstva. V primerjavi s povprečjem EU so naša podjetja za približno polovico manj dejavna na področju izboljševanja učinkovite rabe surovin/snovi¹³. Delež slovenskih podjetij na svetovnem trgu okoljskih tehnologij je izjemno majhen¹⁴. Da bi na tem področju storili preboj, je nujno treba izboljšati

¹¹ Resource-efficient green economy and EU policies, 2014.

¹² http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Resource_productivity_statistics

¹³ V Sloveniji 36 % MSP pri svojih dejavnostih več kot 50 % stroškov nameni nakupu surovin, 35 % pa jih za to nameni 30–49 % stroškov (anketa EUROBAROMETER iz leta 2011).

¹⁴ V letu 2013 sta se je zmanjšala izvoz izdelkov eko-industrij (s 185 milijonov EUR v 2011 na 143 milijonov EUR v 2013) in delež okoljskih tehnologij v celotnem izvozu (iz 0,84 % v 2011 na 0,57 % v 2013). Za primerjavo so na primer leta 2013 okoljske tehnologije v Nemčiji predstavljale 13 % BDP, kar je 2 o. t. več kot leta 2011. V svetovnem merilu je ta sektor predstavljal 3 % svetovnega BDP. Vir: Eco-innovation observatory, Eco-innovation in Slovenia, 2013.

sistemski pristop k spodbujanju ekoinovacij¹⁵. Hkrati je treba razmisliti o politiki subvencij, ki je bila v preteklosti osredotočena le na ozko vsebinsko področje, manj pa je upoštevala druge sestavine zelenega razvoja.

Ena od pomembnih možnosti Slovenije pri prehodu v zeleno gospodarstvo je ustvarjanje zelenih delovnih mest (na primer v trajnostnih lokalnih oskrbnih in gozdno-lesnih verigah), ki nudijo učinkovito povezanost med trajnostnim izkoriščanjem naravnih virov in gospodarskim razvojem, z usmeritvijo na inovativne in okoljsko sprejemljive prakse, ki prinašajo izdelke z višjo dodano vrednostjo.

Za uspešno podporo razvoju zelenega gospodarstva je pomembno tudi kakovostno bivalno in delovno okolje, kamor se lahko dejavnosti trajnostno umeščajo. Pri tem je ključna trajnostna raba prostora, ki se navezuje na celovit pristop k vlaganjem, s poudarkom na notranjem razvoju urbanih območij s prenovo in reaktivacijo degradiranih območij, ter na splošno s prednostnim izkoriščanjem že obstoječe infrastrukture.

Prehod v zeleno gospodarstvo ob zmanjševanju pritiskov na okolje hkrati pomeni priložnost in izziv za iskanje in oblikovanje novih rešitev izdelkov, procesov, načinov uporabe, poslovnih modelov, upravljanja in odnosov med deležniki. Najpomembnejše pri prehodu je, kako najbolje izkoristiti priložnosti, ki jih prinaša ozelenitev gospodarstva, ter kakšni so izzivi in pogoji za »bolj zeleno« ravnanje podjetij in potrošnikov ter pravično prerazporeditev delovnih mest, kapitala in okoljsko manj obremenjujočih tehnologij. Naloga države pri tem je vzpostavljati ustrezne razmere za trajnostno rast in razvoj ter usmerjati proces prehoda v zeleno gospodarstvo.

Cilji okvirnega programa

Za prehod v zeleno gospodarstvo so potrebne spremembe v politikah, ravnanju pri potrošnji in proizvodnji ter trajnostno upravljanje z viri (naravnim in družbenim kapitalom ter prostorom).

Cilj izvajanja Okvirnega programa je zagotavljati podporno okolje procesu prehoda v zeleno gospodarstvo z vodenjem strukturiranega dialoga in povezovanjem aktivnosti za doseganje sinergijskih učinkov pri izvajanju strateških dokumentov, okrepiti aktivno upravljanje naravnega kapitala ter spodbuditi uporabo in razvoj slovenskega znanja in izkušenj.

V tej fazi kot ključno za proces prehoda v zeleno gospodarstvo poudarjamo:

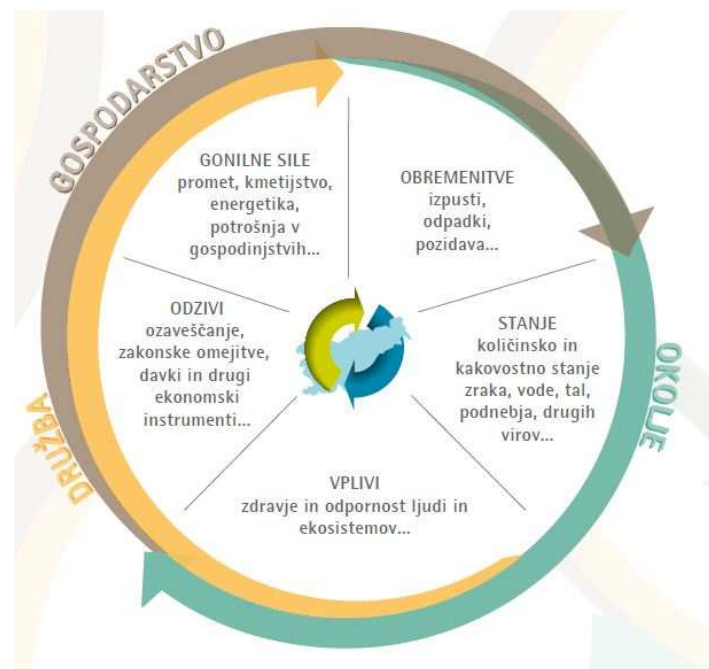
- vzpostavitev **aktivnega in stalnega dialoga s ključnimi deležniki**;
- **povezovanje obstoječih politik in aktivnosti ter njihovo nadgradnjo** na podlagi pridobljenih manjkajočih podatkov o možnostih razvoja gospodarstva in širše družbe;
- omogočiti **dvig splošne ozaveščenosti** o poznavanju pomena zelenega gospodarstva;
- pospešiti pretok **znanja in povezovanje deležnikov** za prehod na zelene podjetniške prakse ter razvoj **zelenih delovnih mest, proizvodov in znanja**;
- priprava kazalnikov in spremljanje napredka zelenega gospodarstva.

¹⁵ Ekoinovacijski kazalnik, ki meri okoljske učinke, kaže, da je slovensko povprečje 75 % povprečja EU.

Aktivnosti resorjev, ki so ključne za prehod v zeleno gospodarstvo

V Sloveniji številni akterji že izvajajo aktivnosti, ki prispevajo k zelenemu gospodarstvu, ki jih je treba spodbujati, številne pa je treba še načrtovati v okviru strateških, izvedbenih in drugih ustreznih dokumentov.

Da bi lahko presojali aktivnosti, ki prispevajo k prehodu v zeleno gospodarstvo in jih dopolnjevali ter pravilno načrtovali, je treba spremljati in meriti njihove učinke. V prvi fazi bomo to ocenjevali glede na dostopne podatke, pozneje pa bo smiselno okvir nadgraditi z ustreznimi kazalci.

Slika: Petdelni okvir presoje in povezava okolja, družbe in gospodarstva, Kazalci okolja v Sloveniji, ARSO, 2014

Za model, katere aktivnosti so povezane z zelenim gospodarstvom, je uporabljen petdelni okvir presoje in povezav okolja, družbe in gospodarstva, ki je pripravljen v okviru Kazalcev okolja (ARSO, 2014) in v okviru katerega se spremljajo pripravljene kazalci, ki merijo med seboj povezane pojave, aktivnosti in učinke ter njihov razvoj (dober – v smeri opredeljenega cilja, neopredeljen, slab – nedoseganje opredeljenega cilja). Dopolnjevalni model je prvi poskus prikaza kazalnikov zelenega gospodarstva v Sloveniji, ki ga je pripravil Statistični urad RS v 2014. Del teh kazalnikov je izbran s seznama priporočenih kazalnikov OECD, dopolnjujejo pa jih še kazalniki, ki dodatno opisujejo udejanjanje prehoda v zeleno gospodarstvo pri nas. Pri načrtovanju in opredelitvi ukrepov, ki prispevajo k zelenemu gospodarstvu kot usmerjevalno preglednico uporabljamo tudi preglednico iz Sporočila EK Časovni okvir za Evropo, gospodarno z viri (EK, 2013) – Učinkovita raba virov – medsebojne povezave med sektorji in viri ter političnimi pobudami EU¹⁶.

¹⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0571&from=EN>

Okvirni program temelji na naslednjih ključnih področjih prehoda v zeleno gospodarstvo, od katerih ima vsak svojega nosilca (resor), ter za leti 2015 in 2016 konkretizirane naloge z nosilci (predvidena je raven državnih sekretarjev), roki in pričakovanim učinkom (v prilogi). Znotraj posameznih sklopov lahko sodelujejo predstavniki različnih resornih ministrstev. V prilogi dokumenta so podrobneje opisani sklopi politik z namenom opredelitve ključnih področij aktivnosti države in kot podlaga za začetek dialoga:

1. Trajnostno upravljanje z viri, nosilec: MOP

1.1. Spodbujanje spreminjanja odpadkov v vir

1.2. Prostor kot vir in potencial

1.3. Upravljanje z vodami

1.4. Upravljanje z območji varstva narave

1.5. Trajnostno upravljanje z gozdom

1.6. Les kot vir za trajnostni razvoj gospodarstva

1.7. Uvajanje uporabe sodobnejših energetske tehnologij pri pretvorbi primarnih naravnih virov v druge za družbo koristnejše oblike

2. Zelena rast gospodarstva, nosilec: MGRT, MIZŠ

3. Spodbujanje zaposlovanja na zelenih delovnih mestih in usposabljanje oseb na trgu dela za potrebe zelenega gospodarstva, nosilec: MDDSZ, MIZŠ

4. Spodbujanje povpraševanja po zelenih izdelkih in storitvah, zeleno javno naročanje, nosilec:

MJU/Mzi/MGRT; sodelujejo ves javni sektor

5. Zelena proračunska reforma, nosilec: MF

6. Trajnostni urbani razvoj, nosilec: MOP/Mzi

a. Trajnostna gradnja javnih stavb

b. Trajnostna mobilnost

7. Dejavnosti javnega sektorja, ki so lahko zgled, nosilec: MJU

8. Izobraževanje in usposabljanje za zeleno gospodarstvo, nosilec: MIZŠ

9. Zelene prakse v kmetijstvu in gozdarstvu, nosilec: MKGP

10. Podporne aktivnosti, nosilec: MOP

2

Akcijski načrt izvajanja OPZG (ANi OPZG)

Za uspešen proces, ki bo postopoma spremenil način razmišljanja, ravnanja in upravljanja je treba vzpostaviti ustrezne podporne aktivnosti, ključna je usmerjena stalna koordinacija aktivnosti države na strateški ravni in ravni ukrepov.

Poleg tega želimo vzpostaviti dobro sodelovanje vseh deležnikov, zato bo skupni cilj izvajanja OPZG strukturirani dialog. Dialog bo povezoval deležnike na različnih ravneh izvajanja in upravljanja ter spodbujal vse ciljne skupine k skupnemu razmišljanju, razumevanju izzivov in odzivov nanje, razumevanju učinkov politik na podlagi posameznih dejavnosti. Z dialogom želimo vzpostaviti tudi koordinacijo med deležniki, da bodo vzpostavljala partnerstva za boljše rešitve in učinkovit prehod v zeleno gospodarstvo. S tem želimo tudi vzpostaviti oziroma izboljšati lastništvo nad nastalimi idejami in rešitvami in tako prispevati k zmanjševanju nasprotij in boljšemu izvajanju izbranih ukrepov. Povezati je treba vse strukture upravljanja, in sicer »vertikalno« (od državne do lokalne – od oblikovanja politik in ukrepov do izvajanja), ter »horizontalno« med posameznimi sektorji ter hkrati s panogami in strokami za razvijanje inovativnih rešitev. Poleg države in občin imajo pri tem vlogo tudi drugi deležniki, kot so gospodarstvo, strokovnjaki in univerze, neprofitne in nevladne institucije, civilna družba in ne nazadnje tudi širša javnost, ki lahko nudijo podporo oblikovanju in izvajanju politik le ob primernem mreženju in povezovanju ter skupnem iskanju rešitev. Pomembno vlogo v tem procesu imajo tudi mladi, saj moramo zanje in skupaj z njimi ustvariti pogoje za prihodnost ter možnosti za kakovostno bivanje in trajnostni razvoj. Na mlade bo namreč prihodnji razvoj najbolj vplival, hkrati pa so prav mladi tisti, ki pomenijo neizmeren potencial za nove ideje, razvoj in gonilno silo pri udejanjanju sprememb. Aktivni dialog med vsemi deležniki bo glavno orodje za smiselno dograjevanje procesa in izvajanje programa. Ta okvirni program je eden od prvih korakov za tovrstno povezovanje in se bo nadgrajeval v skladu s pripravo ključnih razvojnih dokumentov države, razvojem in dialogom s ključnimi deležniki.

Okvirni program je prednostna naloga Vlade RS. Koordinator izvajanja je MOP, ki zagotavlja politiko trajnostnega upravljanja z viri (okolje in prostor) na različnih ravneh upravljanja, za izvajanje posameznih aktivnosti pa so določena pristojna ministrstva: Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo za spodbude za gospodarski razvoj in gospodarstvo na splošno ter prilagoditve na zeleno gospodarstvo, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano kot nosilec izvajanja kmetijske politike in politike razvoja podeželja, Ministrstvo za javno upravo, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport kot nosilec izvajanja raziskovalne in izobraževalne politike, Ministrstvo za infrastrukturo in Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve glede spodbujanja zaposlovanja na novih zelenih delovnih mestih, povečevanja socialne vključenosti in usposabljanja oseb na trgu dela za potrebe zelenega gospodarstva ter Služba Vlade RS za razvoj in kohezijsko politiko ob podpori kabineta predsednika vlade.

Poleg **strukturiranega dialoga med deležniki** bodo med podpornimi aktivnostmi tudi podpora **razvoju in izmenjavi primerov dobrih praks**, priprava in izvajanje **komunikacijske strategije**, podpora **dostopu do**

informacij in priprava **analiz in študij**, za katere se bo izkazalo, da so potrebne za nadaljnje ukrepe.

Koncept izvajanja okvirnega programa za prehod v zeleno gospodarstvo, MOP

Aktivnosti za izvajanje OPZG

CILJ: Soglasje med deležniki glede prednostnih področij za prehod v zeleno gospodarstvo in povezovanje obstoječih politik in aktivnosti ter njihova nadgradnja

Ukrep 1: Vzpostavitev strukturiranega dialoga v okviru partnerstva za zeleno gospodarstvo

Ukrep 2: Koordinacija in usklajevanje aktivnosti državnih resorjev, ki so povezane s prehodom v zeleno gospodarstvo

Vzpostavitev strukturiranega dialoga je eden izmed medresorskih ukrepov za izvedbo okvirnega programa **partnerstva za zeleno gospodarstvo**, ustanovljena bo delovna skupina, v kateri bodo predstavniki Vlade RS in drugi deležniki, med njimi predvsem predstavniki gospodarstva, nevladnih organizacij, regionalne in lokalne ravni ter drugi. Na ta način želimo začeti sistematično povezovati oblikovanje ukrepov iz obstoječih sektorskih strategij in politik s potrebami gospodarstva in interesi drugih skupin deležnikov za lažji in hitrejši prehod Slovenije v zeleno gospodarstvo, hkrati pa jih bomo smiselno dopolnjevali na podlagi dialoga med deležniki.

Namen vzpostavitve partnerstva in strukturiranega dialoga je skupaj graditi in upravljati okvir za hitrejši in bolj osredotočen prehod v zeleno gospodarstvo ter s procesom prispevati k opredelitvi prednostnih nalog in načrtovanju nadaljnjih aktivnosti. V tem dokumentu so opredeljena področja, pomembna za prehod v zeleno gospodarstvo, na katerih že izvajamo oziroma še načrtujemo nekatere ukrepe in dejavnosti. V okviru partnerstva za zeleno gospodarstvo pa želimo pregledati njihovo ustreznost in uspešnost izvajanja ter določiti morebitna nova področja in ukrepe, ideje in rešitve. Bistveno je tudi, da se posamezne sektorske vsebine pri obravnavanju razvojnih izzivov povežejo za uspešno reševanje izzivov in učinkovitost

zelenih naložb. Na ta način bomo zagotovili celovit pristop ter ustrezno povezovanje in sodelovanje ustreznih skupin deležnikov.

Koordinacijo in usklajevanje aktivnosti državnih resorjev bo zagotavljalo Ministrstvo za okolje in prostor, prednostni nalogi bosta:

- spremljanje aktivnosti sektorjev, povezanih s preходом v zeleno gospodarstvo,
- opredelitev povezovanja in vzpostavljanje koordinacije med politikami, npr. v obliki pobud za sestanke.

Kazalci:

- **število srečanj in posvetov za prehod v zeleno gospodarstvo,**
- **število predlaganih sprememb ali dopolnitev zakonodajnega okvira,**
- **število partnerstev, ki se povezujejo s partnerstvi, oblikovanimi z izvajanjem Strategije pametne specializacije,**
- **zeleno (krožno) gospodarstvo, vključeno kot eden od ciljev ali usmeritev v nove strateške dokumente.**

Cilj: Dvig splošne ozaveščenosti o poznavanju pomena in potenciala zelenega gospodarstva in pospešen pretok znanja ter povezovanje deležnikov,

Ukrep 3: Ozaveščanje in promocija zelenega gospodarstva

Ukrep 4: Vzpostavitev platforme s primeri dobrih praks ter spodbujanje in podpora pilotnih projektov dobrih praks

Za dvig ozaveščenosti in poznavanje pomena in učinkov ozelenitve gospodarstva bomo izvajali strokovne promocijske aktivnosti. V prvi fazi bo to priprava publikacije ter organizacija posvetov in delavnic, priprava pilotnega projekta za promocijo krožnega gospodarstva. V sodelovanju z MGRT, GZS in MIZŠ (fakultete, institute, podjetja) ter MDDSZ za vse te vsebine načrtujemo tudi mentorstva in pripravništva za mlade.

Ocenjujemo, da je potrebna promocija tega koncepta in njegove dodane vrednosti tako pri ustvarjanju dodane vrednosti kot za izboljšanje konkurenčnosti tudi slovenskemu gospodarstvu, s poudarkom na malih in srednje velikih podjetjih ter vključevanju lokalne skupnosti ob medsebojni izmenjavi izkušenj in rešitev podjetij. Za prehod v zeleno gospodarstvo je treba tudi okrepiti interes za trajnostno naravnano ter energetske in snovno učinkovito poslovanje slovenskih gospodarskih družb ter vzpostavljeno razumevanje temeljnih načel krožnega gospodarstva v izbranih javnostih v obliki skupne organizacije posvetov ter strokovnih gradiv.

Če želimo biti konkurenčni, moramo kar najbolje izkoristiti naše vire, kar pomeni, da jih moramo vrniti v snovni tok, namesto da bi jih odlagali na odlagališčih. Prehod na krožno gospodarstvo je tudi ekonomsko učinkovit, vendar se ne bo zgodil brez ustreznih politik in sprememb v poslovanju ter ravnanju.

V tem procesu je predvsem pomembno nagovoriti mala in srednje velika podjetja (v nadaljevanju MSP), kar izhaja tudi iz Sporočila Evropske komisije, ki je bil objavljen julija 2014 in vključuje 34 ukrepov. Ključna tri področja, na katerih je treba ukrepati, so:

- pomagati MSP-jem, da bodo z bolj učinkovito rabo materialov/energije postale konkurenčnejše,
- omogočiti dostop do trgov (tudi zeleno javno naročanje)
- spodbuditi čezregijsko in čezsektorsko sodelovanje,
- omogočiti in spodbujati strateško povezovanje za boljšo uveljavitev teh podjetij na svetovnem trgu.

Pri prehodu v zeleno gospodarstvo imajo vlogo vsi deležniki. Ministrstvo za okolje in prostor je letos prejelo že kar nekaj posameznih pobud in prepoznalo primere dobrih praks zelenega gospodarstva. Tovrstne primere dobrih praks želimo spodbujati, prepoznavati in razvijati, tudi v obliki pilotnih projektov dobrih praks, zato bo narejena analiza primerov dobrih praks.

Z vzpostavitvijo platforme v obliki spletnega portala, ki bo skupna vstopna točka za deležnike, bo omogočena izmenjava idej in znanja, spodbujeno bo učenje iz primerov dobre prakse ter omogočen pretok informacij o zainteresiranih partnerjih, dostopnosti sredstev, ki bodo na voljo za financiranje projektov, povezanih s prehodom v zeleno gospodarstvo, in predlogi projektov vseh zainteresiranih deležnikov.

Kazalci:

- **odstotek anketiranih, ki meni, da varovanje okolja lahko spodbudi gospodarski razvoj,**¹⁷
- **število novih rešitev za spodbujanje ozelenitve podjetij ter zelenih izdelkov in storitev,**
- **število evidentiranih in podprtih primerov dobrih praks.**

Cilj: Spremljanje napredka k zelenemu gospodarstvu

Ukrep 5: Nadgradnja kazalnikov in spremljanje napredka k zelenemu gospodarstvu

Spremljanje bo potekalo na podlagi nadgrajenega programa KOS (kazalci stanja okolja) z vključitvijo izbora kazalcev za spremljanje napredka zelenega gospodarstva¹⁸:

- prehod v snovno učinkovito nizkoogljično gospodarstvo (energetska, snovna produktivnost ipd.);
- naravni viri (vode, gozdovi, les, mineralne surovine, površje, tla, narava ipd.);
- kakovost življenja (izpostavljenost onesnaževalom, dostop do pitne vode ipd.).

Prav tako bo spremljanje potekalo s pripravo nabora novih ustreznih kazalcev, npr.: gospodarske priložnosti in učinkovitost politik: sredstva za raziskave in razvoj, patenti, inovacije, ekonomski instrumenti, cene energije.

Evropsko primerljivo in metodološko usklajeno spremljanje stanja in napredka pri doseganju zastavljenih ciljev je podlaga za ozaveščanje javnosti ter pripravo ustreznih politik in ukrepov. Pripraviti je treba pregled razpoložljivih podatkov domačih institucij in opredeliti podatkovne vrzeli (podatke, ki se še ne zbirajo, a so nujni za celostne ocene). Vzpostavile se bodo povezave s strokovnjaki z različnih področij z namenom izmenjave znanja ter nadgradnje oziroma povezave z drugimi informacijskimi sistemi za pripravo podlag za

¹⁷ Meritve EUROSTAT

¹⁸ Vir: <http://kazalci.arso.gov.si/>.

celostne ocene razvoja zelenega gospodarstva v Sloveniji.

Kazalec: Število novih kazalcev za spremljanje prehoda na zeleno gospodarstvo

Spremljanje in poročanje

Nosilci prehoda v zeleno gospodarstvo, spremljanje in poročanje o izvajanju okvirnega programa

Spremljanje in poročanje se bo izvajalo na strokovni ravni, izvajalo ga bo MOP, ki bo s poročili seznanjala državne sekretarje. V partnerstvo za zeleno gospodarstvo bodo vključeni predstavniki resorjev, ki so nosilci posameznih sklopov, vključeni pa bodo tudi predstavniki drugih deležnikov, med njimi gospodarstvo (GZS, OZS), lokalna samouprava (SOS, ZMOS, ZOS), NVO (mreža nevladnih organizacij), akademija in druga zainteresirana javnost. Opravljeno delo se bo preverjalo vsake tri mesece, hkrati se bodo oblikovali tudi predlogi za nove aktivnosti ali spremembe oziroma nadgradnjo obstoječih ter pripravilo poročilo s predlogi za vlado. Ves čas bo potekal vodeni dialog med deležniki z osredotočenjem na ključna področja prehoda v zeleno gospodarstvo. Izidi dialoga bodo ključni prispevek za oblikovanje novih in nadgrajenih aktivnosti.

3

Načrt aktivnosti ministrstev in vladnih služb (NAMVS) 2015–2016

Prednostna aktivnost države v letih 2015/2016 bo izvajanje dialoga z ustreznimi deležniki v okviru partnerstva za zeleno gospodarstvo, na podlagi katerega se bodo nadgrajevale določene aktivnosti in opredeljevale prednostne naloge.

Da bi lažje vzpostavili komunikacijo in spodbudili zavest o vlogi pri prehodu v zeleno gospodarstvo tudi na ravni države in njenih področjih aktivnosti, smo opredelili ključne sklope aktivnosti, ki se že izvajajo, ali pa ki jih bi bilo treba prednostno vzpostaviti. Tudi ta nabor aktivnosti se bo predvidoma prek procesa prehoda v zeleno (predvsem z dialogom in na podlagi pobud deležnikov ter strokovnih analiz in dognanj) spreminjal in dopolnjeval, odvisno od ugotovitev. Pomembno je, da lahko začnemo s poglobljeno razpravo in prvimi koraki za usklajevanje ukrepov s skupno vizijo prehoda v zeleno gospodarstvo, ki se vzpostavlja s tem procesom.

Opredelitev ključnih sklopov ter opis stanja in potencialov področij, povezanih s prehodom v zeleno gospodarstvo

1) Trajnostno upravljanje z viri

Trajnostna in učinkovita raba naravnih virov je eden od ključnih vidikov povečevanja gospodarske učinkovitosti in varovanja okolja, ki sta neločljivo povezana, in ne nasprotujoča si dela produktivnosti.

Naravni viri so bistveni za vse človekovo življenje in dejavnosti. Dobrine in storitve, ki jih naravni viri kot del celovitih ekosistemov zagotavljajo¹⁹, so bistvene za ohranitev blaginje ter prihodnji gospodarski in družbeni razvoj. Ohranjanje ekosistemov in biotske raznovrstnosti je zato ena izmed bistvenih nalog ohranjanja narave.

Ohranjeni ekosistemi z visoko stopnjo biotske raznovrstnosti sestavljajo naravovarstveno pomembnejša območja oziroma varovana območja (zavarovana območja, območja Natura 2000 itd.). Dobrine in storitve, ki jih zagotavljajo ekosistemi, vključujejo hrano, vodo, les, čiščenje zraka, nastajanje prsti, opraeševanje itd. Vendar pa te niso nekaj večnega, neuničljivega in neomejenega. Človek s svojimi dejavnostmi pogosto

¹⁹ Dobrine ekosistemov vključujejo hrano (meso, ribe, zelenjavo itd.), vodo, goriva in les, medtem ko njihove storitve vključujejo oskrbo z vodo in čiščenje zraka, naravno recikliranje odpadkov, nastajanje prsti, opraeševanje in uravnavne mehanizme, ki jih narava, če jo pustimo pri miru, uporablja za uravnavanje podnebnih razmer in populacij živali, žuželk in drugih organizmov. Družbene gospodarske ocene ne vsebujejo dejanske dolgoročne vrednosti številnih navedenih dobrin in storitev, saj so bile vedno na voljo zastonj, brez trgov in cen. Strokovnjaki opredeljujejo štiri različne vrste storitev, ki so vse bistvene za človekovo zdravje in dobro počutje: oskrbovalne storitve oskrbujejo z dobrinami, na primer s hrano, vodo, lesom in vlakni; uravnavne storitve uravnavajo podnebje in padavine, vodo (npr. poplave), odpadke in širjenje bolezni; kulturne storitve zajemajo lepoto, navdih in razvedrilo, ki prispevajo k naši duhovni blaginji; podporne storitve vključujejo nastajanje prsti, fotosintezo in kroženje hranilnih snovi, ki so osnova za rast in pridelavo. Dobrine in storitve ekosistemov, Evropska komisija, 2009, povzeto po: http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/Eco-systems%20goods%20and%20Services/Ecosystem_SL.pdf

¹⁹ Uporaba metod za vrednotenje ekosistemskih storitev na varovanih območjih narave, Jasmina Žujo, Gregor Danev, 2010

negativno vpliva na stopnjo biotske raznovrstnosti in spreminja sposobnosti zdravih ekosistemov, da še naprej zagotavljajo čim večji obseg dobrin in storitev.

Če se ne bomo dovolj zavedali ekonomske vrednosti storitev ekosistemov in jih upoštevali pri upravljanju, proizvodnji in potrošnji, nam v prihodnosti grozijo nevarnosti, ki so lahko katastrofalne in človeštvo bo verjetno za takšno ravnanje plačalo zelo visoko ceno (povečanje svetovnega prebivalstva na osem milijard do leta 2030 lahko povzroči dramatično pomanjkanje hrane, vode in energije)²⁰. V ravnanju z viri smo nekaj premikov že naredili (npr. pri zmanjševanju nastalih in ločevanju komunalnih odpadkov), veliko pa je še pomanjkljivosti in neizkoriščenih priložnosti.

1.1 Spodbujanje spreminjanja odpadkov v vir (Nosilec: MOP)

Pojem »krožnega gospodarstva, v katerem se nič ne zavrže« (EU, 2013), je ključnega pomena pri prizadevanju za povečanje učinkovitosti rabe virov. Preprečevanje nastajanja ter ponovna uporaba in recikliranje odpadkov omogočajo družbi pridobivanje kar največje vrednosti iz virov in prilagoditev porabe dejanskim potrebam. Pri tem se zmanjšujejo potrebe po primarnih virih, kar zmanjšuje s tem povezano rabo energije in blaži vplive na okolje. Da bi uspešneje preprečevali nastajanje odpadkov in bolje ravnali z njimi, so potrebni ukrepi, ki zajemajo celotni življenjski krog izdelkov, in ne samo faze po prenehanju njihove uporabe. Dejavniki, kot sta snovanje in izbira materiala, so pomembni pri določanju življenjske dobe izdelkov in možnosti za njihovo popravilo, ponovno uporabo delov ali recikliranje (Evropsko okolje: Stanje in napovedi 2015 – strnjeno poročilo, EEA, 2015).

V Sloveniji podatki kažejo, da bo zbiranje v večini sistemov treba izboljšati, deleži reciklaže zbranih odpadkov pa večinoma dosegajo cilje. Za nekatere vrste odpadkov ne moremo zagotoviti ustreznega ravnanja, zato jih izvozimo. Potrošniki smo ena od gonilnih sil, ki s svojim načinom življenja vplivamo na rabo naravnih virov in nastajanje odpadkov. Največ jih nastane v proizvodnih in storitvenih dejavnostih (3,7 mio. ton v 2012), med njimi največ nevarnih predvsem v predelovalnih dejavnostih (56 % od 120 tisoč ton nastalih). Od leta 2002 jih več kot 60 % predelamo. Komunalnih odpadkov je leta 2012 nastalo 672 tisoč ton (327 kg na prebivalca). Z ločenim zbiranjem in drugimi zakonskimi ukrepi se delež odloženih komunalnih odpadkov niža (leta 2012; 47 %). Izkoriščanje naravnih virov, pridelanih ali načrpanih v Sloveniji po letu 2007, se zmanjšuje. Leta 2012 smo jih izkoristili 22 milijonov ton, od tega največ mineralnih surovin, predvsem za gradbeništvo. Učinkovito rabo virov lahko spremljamo po snovni produktivnosti. Ta po letu 2007 narašča, vendar za zdaj bolj zaradi zmanjšane gradbene dejavnosti²¹.

Program ravnanja z odpadki bo kot krovni strateški dokument v skladu z veljavno okvirno direktivo (2008/98/EC) začel uveljavljati nov pristop pri obravnavi odpadkov. Ti so vir surovin in pri načrtovanju politike ter pripravi zakonodaje je treba upoštevati petstopenjsko hierarhijo ravnanja z odpadki. Vrstni red,

²¹ Povzeto po Kazalcih okolja, ARSO 2014

ki ga je treba pri tem upoštevati, je: preprečevanje nastajanja odpadkov, priprava za ponovno uporabo, recikliranje, drugi postopki predelave, odstranjevanje odpadkov²².

1.2 Prostor kot vir in potencial

(Nosilec: MOP)

Prostor razumemo kot vir glede na njegovo razpoložljivost za določen namen oziroma rabo (kmetijstvo, gozdarstvo, poselitev, javna gospodarska infrastruktura ipd.). Zmogljivost prostora poleg razpoložljivosti za dejavnosti opredeljujejo obstoječe gospodarske, družbene ali kulturne dejavnosti, ki so na voljo za razvoj. Te zmogljivosti, ki pomenijo neposredni kapital, se izrazito kopičijo v mestih, ki so kot središča gospodarskih in družbenih dejavnosti ter storitev kot pomembna stičišča in preplet povezav, znanja ter inovacij zmožna razvijati širša območja. Vloga mest na svetovni, državni, regionalni in lokalni ravni je odvisna od njihove velikosti in značilnosti. Zaradi zgoščenosti prebivalstva so privlačna za številne nove dejavnosti, ki jim je treba omogočiti kakovosten razvoj, hkrati pa zagotoviti kakovostne povezave in ravnovesje v njegovem funkcionalnem zaledju ter zmanjševati pritiske na okolje. V Sloveniji prevladujejo mala in srednje velika mesta, ki lahko razvijejo svoje zmogljivosti tudi z boljšim upravljanjem zemljišč in ponovno rabo degradiranih urbanih zemljišč. Boljša izraba notranjih rezerv glede izkoriščanja zemljišč za razvoj znotraj obstoječih območij naselja prispeva tudi k omejevanju širjenja pozidave na vedno nove kmetijske površine. Zemljišča so lahko degradirana z različnih vidikov (fizična struktura, zgradbe, socialni vidik, okolje, opuščanje rabe ipd.) in zato imajo različno zmogljivost razvoja.²³ Prednost je pogosto že obstoječa komunalna opremljenost takih zemljišč, ki so zato glede stroškov potencialno gospodarnejša za investicije. Prav tako so neizkoriščena tudi druga degradirana zemljišča izven naselij z zmogljivostjo za ponovno rabo oziroma izboljšanje stanja okolja.

Prepoznavanje degradiranih urbanih območij in njihovo upravljanje je pomembno ker so ta območja fizični kapital za gospodarstvo, na drugi strani pa so to problemska območja, ki vplivajo na celotne razvojne zmogljivosti nekega urbanega območja in so zato prednostna za iskanje investicij. Med takimi površinami imajo v Sloveniji pomembne zmogljivosti tudi proste površine v obstoječih gospodarskih conah, ki so lahko podpora spodbujanju zelenih vlaganj (pametno navezovanje dejavnosti znotraj con, kot na primer podpora podjetja, ki uporabljajo odpadke drugih podjetij na območju kot vhodne surovine, skrajševanje logističnih verig itd.). V sklopu celovitega upravljanja s prostorom kot virom in potencialom je treba upoštevati tudi rabo in upravljanje kmetijskih zemljišč, ki se na eni strani pospešeno zaraščajo, zlasti na hribovitih območjih, na drugi strani pa je nanje, zlasti v ravninskih predelih, kjer je zmogljivost kmetijskih zemljišč največja in obdelava najlažja, velik pritisk drugih dejavnosti in rab. Zato je pomembna odprava zaraščanja kmetijskih zemljišč, z namenom vzpostavitve njihove osnovne funkcije, ki je pridelava hrane. Aktivnejše upravljanje s kmetijskimi zemljišči ter spodbujanje funkcionalnih povezav med potrošniki in

²² Države članice morajo sprejeti ukrepe, da se odpadki v čim večjem obsegu ponovno uporabijo.

²³ V Sloveniji je evidentiranih več kakor 900 ha degradiranih območij, evidence pa je treba natančneje dopolniti, tako da bodo vir za izbiro primernih lokacij za konkretna vlaganja in usmerjanje investicij. Pomembno je namreč opredeliti, kateri prostori so najbolj primerni oziroma za katere namene jih je najbolje uporabiti. Degradirana urbana območja niso samo območja z neustreznim okoljskim stanjem, temveč tudi območja, ki so razvrednotena zaradi različnih razlogov (fizična oziroma funkcionalna degradacija) ali je njihova raba opuščena.

pridelovalci (oskrba mest z lokalno pridelano hrano) lahko v prihodnje več prispeva k ohranjanju kmetijskih zmogljivosti kot normativno varstvo.

1.3 Upravljanje z vodami

(Nosilec: MOP)

Slovenija je z vodo bogata država, kar je velika primerjalna prednost in priložnost tudi za gospodarstvo, a vodni viri so ranljivi in neenakomerno porazdeljeni in zaradi podnebnih sprememb lahko pomenijo tudi tveganje z velikimi škodljivimi posledicami za ljudi in gospodarstvo, zato je z njimi treba skrbno in pametno upravljati.

Področje voda je v najširšem pomenu eno ključnih področij, kjer je priložnost za razvoj zelenega gospodarstva in zelena delovna mesta. Zavedati se moramo, da pomeni trajnostno upravljanje z vodami krepitev blaginje državljanov v obliki obvladovanja poplavne ogroženosti oziroma tveganj z manj žrtvami in nižjimi škodami v primeru škodljivega delovanja voda²⁴, zagotavljanja dobrega stanja voda²⁵ ter oskrbe s kakovostno pitno vodo.

Zeleno gospodarstvo in zelena delovna mesta dosežemo npr. z vzdrževanjem vodotokov, vodne infrastrukture in vodnih ter priobalnih zemljišč, gradbenimi²⁶ in negradbenimi²⁷ ukrepi za obvladovanje poplavne ogroženosti, razvojem kakovostnih evidenc in aplikacij za podporo za učinkovitejše odločanje na področju upravljanja z vodami, naložbami v ekosisteme, investicijami v infrastrukturo za oskrbo s kakovostno pitno vodo ter infrastrukturo, povezano z odvajanjem in čiščenjem odpadne komunalne vode, tehnologijami za izboljšanje učinkovitosti rabe in oskrbe vode, tehnologijami in inovacijami na področju ponovne uporabe vode itd.

Trajnostno upravljanje z vodami pomeni velik izziv in priložnost za državo, lokalne skupnosti, investitorje in podjetja. Z vključevanjem vseh ustreznih deležnikov je mogoče doseči pozitivne sinergijske učinke na področju voda in gospodarstva (turizem, energetika, kmetijstvo itd.), pri čemer so tudi velike možnosti sofinanciranja EU, ki prek finančnih mehanizmov spodbuja članice k investicijam na področju upravljanja z vodami.

Naslednji programski dokumenti so izjemnega pomena pri podpori procesa prehoda v zeleno

²⁴ V Sloveniji je na letni ravni približno 150 mio EUR škode samo zaradi poplav, s približno 600 mio EUR (kolikor je škode v štirih letih)) pa bi lahko obvladali okoli 50 % vseh težav in dali zagon gospodarstvu.

²⁵ Zagotavljanje dobrega stanja površinskih in podzemnih voda, morskega okolja.

²⁶ Pomembno je pospešiti izvedbo gradbenih protipoplavnih ukrepov, v izvajanju jih je približno 130.

²⁷ Negradbeni protipoplavni ukrepi so npr:

- dvig ravni informiranosti in ozaveščenosti poplavno ogroženih subjektov o nevarnosti poplavljanja (npr. izvedba javnih delavnic in predstavitev kart poplavne nevarnosti in kart poplavne ogroženosti poplavno ogroženim subjektom na terenu, predstavitev na lokalni ravni, kje si je na internetu ali drugače mogoče ogledati poplavne karte itd.),
- praktični prikazi v lokalnem okolju, kako je treba ravnati ob poplavih,
- označevanje, do kam so na posameznih območjih že segale poplave,
- priprava in razvoj standardov poplavno odporne gradnje novih ter obnove obstoječih stavb in drugih objektov na poplavno ogroženih območjih,
- nadgradnja obstoječih in izvedba prognozičnih ter alarmno-opozorilnih sistemov, ki dovolj zgodaj napovejo možnost večjega poplavnega dogodka,
- razvoj, nadgradnja in redno vzdrževanje infrastrukture za zgodnje opozarjanje na možnost poplav,
- priprava državne subvencijske sheme za spodbujanje sklepanja zavarovanj premoženjske škode v primeru poplav.

gospodarstvo na področju upravljanja z vodami:

- Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti za obdobje 2016–2021 (NZPO),
- Načrt upravljanja z vodami II za obdobje 2015–2021 (NUV II),
- Akcijski načrt za obnovljive vire energije,
- Načrt upravljanja z morskim okoljem za obdobje 2016–2021 (NUMO),
- Operativni program oskrbe s pitno vodo,
- Operativni program odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode.

Na podlagi Programa razvoja podeželja (PRP) 2014–2020 se bodo podpirale tehnološke posodobitve velikih namakalnih sistemov, s katerimi bodo izgube vode v sistemu manjše, povečala se bo učinkovitost namakanja in izkoriščenost namakalnih sistemov. V pripravi sta tudi Načrt razvoja namakanja in rabe vode za namakanje v kmetijstvu do leta 2020 in program ukrepov za izvedbo načrta razvoja namakanja in rabe vode za namakanje v kmetijstvu do leta 2020. K izvajanju ukrepov bo prispeval tudi Operativni program za izvajanje Evropskega sklada za pomorstvo in ribištvo v RS 2014–2020.

Z razvojem zelenega gospodarstva in upravljanjem z vodo kot naravnim virom se bo dosegalo čim večje trajnostno izkoriščanje različnih rab zmogljivosti voda. V skladu s tem bo opravljena uskladitev Načrta upravljanja voda, Akcijskega načrta za obnovljive vire energije in drugih sektorskih strateško-programskih dokumentov.

1.4 Upravljanje z območji varstva narave

(Nosilec: MOP)

Slovenija je bogata z izjemno raznoliko krajino, pestrostjo rastlinskih in živalskih vrst. K temu so v preteklosti prispevali ljudje, ki so v stalnem odnosu z naravo prišli do temeljnega spoznanja in zavedanja neizogibne soodvisnosti človeka in narave. Ohranjena narava ima dvojno vlogo, in sicer ohranjanja okolja za sonaravno življenje in sočasno celovitega napredka družbe. Je eden od osnovnih kapitalov za dolgoročni razvoj zelenega gospodarstva (npr. za turizem, lokalno oskrbo z zdravo, kakovostno in varno hrano, za kakovostno pitno vodo, gradbeništvo, lesnopredelovalno verigo, okoljske tehnologije idr.), zato je v prihodnje smiselno del prihodkov iz vseh virov nameniti tudi aktivnemu ohranjanju in razvoju naravnega okolja.

Upravljanje zavarovanih območij je med najpomembnejšimi (in najstarejšimi) mehanizmi ohranjanja rastlinskih in živalskih vrst ter njihovih habitatov. Učinkovito upravljanje zavarovanih območij, ki skupaj obsegajo 13 % ozemlja, lahko omogoči sočasno razvoj družbe ter ohranjanje ekosistemov in naravnih procesov ter območij s kakovostnim in dolgotrajnim prepletom človeka z naravo, ki imajo veliko ekološko, biotsko ali krajinsko vrednost (Kazalci okolja, 2014).²⁸ Omrežje Natura 2000, ki v Sloveniji pokriva 38 % ozemlja, je še poseben potencial in izziv, kako te naravne danosti upravljati kot dele družbenega in

²⁸ V Sloveniji imamo 1 narodni park, 3 regijske parke, 44 krajinskih parkov, 1 strogi naravni rezervat, 59 naravnih rezervatov in 1159 naravnih spomenikov, ki so zavarovani z državnimi ali občinskimi akti. Zavarovana območja se deloma prekrivajo z varstvenimi območji Natura 2000. Zavzemajo manjšo površino kot območja Nature 2000, imajo pa višjo stopnjo organiziranosti z izdelanimi upravljaljskimi načrti in določenimi upravljalci.

gospodarskega razvoja.²⁹ V Sloveniji je dobro ohranjena narava po anketi med tujimi gosti najvišje ocenjeni razlog za turistični obisk³⁰ in je ključni potencial za turizem, ki pa potrebuje ustrezno promocijo in razlago narave ter upravljanje turističnega obiska. Pri tem je pomembno iskanje sinergij z nosilci trajnostnega razvoja na teh območjih. Sinergijo ukrepov se skuša doseči tudi s protipoplavnimi ukrepi in izboljševanjem stanja voda.

Zavarovana območja so poleg varstva narave namenjena tudi trajnostnemu razvoju države. Oba cilja sta tesno povezana, saj sodobno varstvo narave brez sodelovanja s ključnimi nosilci razvoja v prostoru ne more biti uspešno. Zavarovana območja so lahko pomembna razvojna priložnost območij, ki so praviloma slabše gospodarsko in socialno razvita in se soočajo z demografskimi težavami.³¹ Tudi na območjih Natura 2000 ob upoštevanju doseganja ciljev posameznih območij razvoj različnih dejavnosti ni prepovedan, pogosto je celo nujen ali zaželen (ustrezne prakse v kmetijstvu in gozdarstvu, zeleni turizem). Dolgoročno ohranjanje biotske raznovrstnosti prepoznavamo kot velik razvojni potencial Slovenije in je pogoj za ohranjanje delovnih mest na zavarovanih območjih in podeželju nasploh, povečanje deleža izvoza turističnih storitev in zagotavljanja ekosistemskih storitev. Ukrepi za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki so vključeni v PRP 2014–2020, so namenjeni ohranjanju in spodbujanju nadstandardnih kmetijskih praks, ki pri gospodarjenju s kmetijskimi zemljišči prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in krajine, varovanju vodnih virov ter s prilagoditvijo kmetovanja prispevajo k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam.

1.5 Trajnostno upravljanje z gozdom

(Nosilec: MKGP)

Gozdovi so obnovljiva naravna dobrina z večnamensko vlogo. Pokrivajo okrog 60 % površine Slovenije. Načela in usmeritve trajnostnega razvoja in gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji temeljijo na Nacionalnem gozdnem programu, katerega glavna načela so usmerjena v ohranitev gozda z zagotavljanjem njegove večnamenske vloge; gozd ni le vir lesnega bogastva, pač pa bistveno prispeva k biotski raznovrstnosti in ohranjanju naravnih vrednot, ki so temelj ekološkega ravnotežja v naravi, prispeva k ohranjanju dobrega stanja voda, kulturne dediščine. Predpisi o gozdovih določajo, da mora biti gospodarjenje z gozdom trajnostno, sonaravno in večnamensko ter mora zagotoviti optimalno delovanje gozdnih ekosistemov in uresničevanje vseh vlog gozda, tako proizvodnih kot ekoloških in socialnih. Javna gozdarska služba je organizirana tako, da obvladuje celotno površino gozdov in zagotavlja osebni stik z vsakim lastnikom. Država lastnikom gozdov v celoti zagotavlja sredstva za ukrepe varstva gozdov in sofinancira ukrepe obnove in nege gozdov ter za ohranjanje življenjskega prostora prostoživečih živali. Delež sofinanciranja je višji, če gre za gozdove, v katerih so poudarjene socialne in ekološke vloge gozdov. Ohranjanje in krepitev vseh funkcij gozdov je velikega pomena, saj gozdovi varujejo zemljišča in sestoje pred erozijskimi procesi, mehansko in biološko čistijo vodo, uravnavajo vodni režim z zadrževanjem hitrega odtekanja padavinske vode, zagotavljajo življenjski prostor rastlinskim in živalskim združbam, ohranjajo biotsko raznovrstnost, blažijo učinke močnega vetra itd. Financirajo se raziskave in projekti, ki z rezultati pripomorejo k izboljšanju

²⁹ EC 2015: Natura 2000, št. 37 http://ec.europa.eu/environment/nature/info/pubs/docs/nat2000news/nat37_en.pdf

³⁰ <http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?idNovice=5378>

³¹ Razvojne prednosti ohranjene narave v zavarovanih območjih je največkrat težko konkretno ovrednotiti, koristi pa se pokažejo šele dolgoročno. Takoj po zavarovanju nekega območja tako ni realno pričakovati upada brezposelnosti. Pa vendar zavarovanje območja dolgoročno prinaša možnosti novih zaposlitev. V Triglavskem narodnem parku je bilo l. 2002 ugotovljeno, da je vseh zaposlitev, ki so bodisi neposredno, posredno ali prek dohodkov turizma povezane z zavarovanim območjem, približno sedemkrat več kot je neposrednih zaposlitev pri upravljavcu (Verša, D. 2002. Varstvo narave kot ustvarjalec zaposlitvenih možnosti – primer Triglavskega narodnega parka http://www2.arnes.si/~ljjamarz1/index_slo.html)

upravljanja z gozdnimi ekosistemi na terenu.

V okviru Programa razvoja podeželja 2014–2020 je predvideno sofinanciranje naložb v gozdarske tehnologije. Namen teh naložb je predvsem intenzivnejše gospodarjenje z gozdom, še posebej v zasebni lasti, povečanje sečnje na raven, kot določajo načrti za gospodarjenje z gozdovi, profesionalizacija dela v gozdu in zmanjšanje delovnih nesreč ter uvajanje učinkovite in okoljsko sprejemljive tehnologije za posek in spravilo lesa. Ukrep je namenjen pravnim in fizičnim osebam, njihovim združenjem, agrarnim in pašnim skupnostim ter mikro, malim in srednjim gozdarskim podjetjem. Ob subvencijah za povečanje intenzivnosti gospodarjenja z gozdovi pa bo treba sočasno aktivno zagotoviti zeleno gospodarstvo, da se te subvencije ne bi izkazale kot okolju škodljive, npr. glede ohranjanja biotske raznovrstnosti gozdov. Zato bo treba zagotoviti dovolj domačih sredstev za spremljanje stanja ohranjenosti evropsko pomembnih gozdnih vrst in habitatnih tipov ter za izvedbo ukrepov na področju gozdarstva iz vladnega Programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015–2020.

1.6 Les kot vir za trajnostni razvoj gospodarstva

(Nosilec: MKGP/MGRT)

V Sloveniji je zaradi visokega deleža gozdnatosti (60 %) les strateška surovina in ena redkih primerjalnih prednosti v okviru EU. Ta potencial bi kot obnovljivi in eden redkih bogatih virov v Sloveniji moral biti bolje izkoriščen, zato je Vlada RS leta 2012 sprejela akcijski načrt za povečanje konkurenčnosti gozdno-lesne verige v Sloveniji do leta 2020 z naslovom »Les je lep«. Z ukrepi, predvidenimi v Akcijskem načrtu, želimo ponovno povezati in spodbuditi gozdno lesno verigo v Sloveniji, povečati intenzivnost gospodarjenja z gozdovi, omogočiti oživitve in razvoj predelave lesa v izdelke s čim višjo dodano vrednostjo in energetsko izrabo lesnih ostankov. To bo pripomoglo k večji konkurenčnosti gozdno-lesne verige (ob hkratnih vlaganjih v skladu z usmeritvijo Strategije pametne specializacije³²), k odpiranju novih zelenih delovnih mest³³ in doseganju visoke dodane vrednosti v lesnopredelovalni dejavnosti. Les je zaradi njegovih številnih možnosti uporabe kot zamenjava za določene gradbene materiale v gradbeništvu, možnosti recikliranja in ponovne uporabe rabljenega lesa in lesenih izdelkov ter možnosti izrabe ostankov in odpadkov lesa za energetske potrebe vzorčni primer uporabe materiala z nizkim ogljičnim odtisom, ki popolnoma upošteva načela krožnega gospodarstva in pri tem zagotavlja surovino za izdelke z visoko dodano vrednostjo. Primeri dobre prakse namreč kažejo, da se v ustrezno urejeni gozdno-lesni verigi vrednost kubičnega metra lesa od gozda do prodanega končnega lesnega izdelka ali stavbe na trgu poveča tudi za 100-krat ali celo več, če je les uporabljen za visokotehnološke izdelke, in da vsakih 100 kubičnih metrov predelanega lesa pomeni eno novo delovno mesto.

V okviru Programa razvoja podeželja 2014–2020 se mikro in malim podjetjem sofinancirajo naložbe v primarno predelavo lesa (žage, sekalniki, cepilniki itd.). Naložbe bodo omogočile postavitev novih in posodobitev obstoječih žag ter lesnopredelovalnih obratov, posledično pa bodo nastala tudi nova delovna mesta. Poleg tega se fizičnim osebam, ki imajo registrirano dopolnilno dejavnost na kmetiji, mikro in malim podjetjem sofinancirajo tudi naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti, med drugim tudi v končno predelavo lesa v izdelke z višjo dodano vrednostjo. Z izvajanjem tega ukrepa se bo pospešil

32 - Pametne zgradbe in dom z lesno verigo z naprednimi bivalnimi enotami, sistemi upravljanja zgradb, pametnimi napravami ter gradbenimi materiali in sestavnimi deli: dvig dodane vrednosti in izvoza podjetij v verigi vrednosti za 25 %.

³³ Dobri primeri: SilvaProWood – toplotno obdelani les, očala Wood Stock v Zelena delovna mesta: dobre prakse, Katalog 2014., <http://www.arhiv.zelenadelovnamesta.ukom.gov.si/upload/Katalog%20dobrih%20praks%20ZDM.pdf>

gospodarski zagon na podeželju. Iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj bo slovenskim lesno predelovalnim podjetjem omogočeno kandidiranje za dostop do različnih oblik financiranja za razvoj in inovacije ter za potrebe širitve in posodobitve proizvodnih zmogljivosti. S povezovanjem lesno predelovalnih podjetij se bo vzpostavila kapitalsko dovolj močna struktura za ponovni zagon lesno predelovalne industrije.

1.7 Trajnostno upravljanje z viri kot priložnost za večjo socialno vključenost

(nosilec: MDDSZ v povezavi z drugimi resorji, pristojnimi za posamezne vidike trajnostnega razvoja)

Slovenija se uvršča v skupino držav EU, v katerih se je število revnih in socialno izključenih v zadnjih letih občutno povečalo; takšnih oseb je bilo v Sloveniji v letu 2013 kar 410.000³⁴. Trenutna ponudba programov za spodbujanje ponovne socialne vključenosti je v Sloveniji skromna. Zato je v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 ena od prednostnih naložb (v okviru prednostne osi 2.9 Socialna vključenost in zmanjšanje tveganja revščine) prednostna naložba 2.9.3 Aktivno vključevanje, vključno s spodbujanjem enakih možnosti in dejavnega sodelovanja ter izboljšanje zaposljivosti.

Pri načrtovanju ukrepov za izvajanje posebnih ciljev »Opolnomočenje ciljnih skupin za približevanje trgu dela« in »Preprečevanje zdrs v revščino oziroma socialno izključenost in zmanjševanje neenakosti v zdravju« v okviru te prednostne naložbe, je mogoče in smotno te ukrepe povezati z ukrepi za trajnostno upravljanje z viri, npr. na področju urejanja degradiranih območij, vodotokov, gozdov ipd. Programe za socialno vključenost je treba namreč prednostno zagotavljati v lokalnem okolju, kjer se te osebe nahajajo, ob tem pa se lahko upoštevajo tudi cilji Okvirnega programa za prehod v zeleno gospodarstvo.

Poseben problem socialne izključenosti je skupina dolgotrajno brezposelnih, katerih delež med trenutno 110.000 brezposelnimi znaša že 54 %. Učinkovit program aktivne politike zaposlovanja, v katerega se vključujejo le dolgotrajno brezposelni, in je tudi odraz potreb v lokalnem okolju, so javna dela (občine delno sofinancirajo javna dela). Javni poziv za izbiro programov javnih del vsako jesen objavi Zavod RS za zaposlovanje, okvirne vsebine javnih del po posameznih področjih/dejavnostih so opredeljene v katalogu javnih del. Katalog se pogosto prenavlja oziroma dopolnjuje, v prihodnje je mogoče predvideti večjo usmerjenost javnih del na področja trajnostnega upravljanja z viri.

2) Zelena rast gospodarstva

(Nosilca: MGRT, MIZŠ)

2.1 Raziskave, razvoj in inovacije za zeleno gospodarsko rast

Za dolgoročni razvoj države in gospodarstva so nujna vlaganja v raziskave, razvoj in inovacije. Inovacije, tako tehnološke kot tudi netehnološke, so ključno gonilo gospodarskega razvoja in rasti. Za zeleno rast oziroma prehod v nizkoogljično gospodarstvo so še posebej pomembne t. i. ekoinovacije³⁵.

³⁴ Nacionalno socialno poročilo, 2013–2014, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.

³⁵ Ekoinovacija je opredeljena kot vsaka oblika inovacije, katere cilj je znaten in viden napredek glede trajnostnega razvoja, z zmanjševanjem vplivov na okolje ali za učinkovitejšo in odgovornejšo rabo virov.

Slovenija vlaga v raziskave, razvoj in inovacije tudi v okviru sredstev Evropske kohezijske politike. Slednja bodo v finančnem obdobju EU 2014–2020 namenjena za prednostna področja sprejete Strategije pametne specializacije (v nadaljevanju SPS), tako da se bistvene spremembe prednostnih področij ne predvidevajo. Krovna vizija SPS podpira zeleno gospodarstvo, saj strateško usmerja vlaganja v trajnostne tehnologije in storitve za zdravo življenje. Prav tako lahko rečemo, da so vsa prednostna področja in področja uporabe usmerjena v podporo zelenemu gospodarstvu.

SPS določa tri krovna prednostna področja, in sicer:

A. ZDRAVO BIVALNO IN DELOVNO OKOLJE

1. Pametna mesta in skupnosti s platformami IT ter pretvorbo, distribucijo in upravljanjem energije: dvig dodane vrednosti na zaposlenega za 15 %.

2. Pametne zgradbe in dom z lesno verigo z naprednimi bivalnimi enotami, sistemi upravljanja zgradb, pametnimi napravami ter gradbenimi materiali in sestavnimi deli: dvig dodane vrednosti in izvoza podjetij v verigi vrednosti za 25 %.

B. NARAVNI IN TRADICIONALNI VIRI ZA PRIHODNOST

3. Mreže za prehod v krožno gospodarstvo s predelavo biomase, razvojem novih bioloških materialov, tehnologijami za uporabo sekundarnih surovin ter pridobivanjem energije iz alternativnih virov: dvig indeksa snovne učinkovitosti z 1,07 na 1,50.

4. Trajnostna pridelava hrane - trajnostna pridelava in predelava prehranskih produktov v funkcionalna živila in tehnologije za trajnostno rastlinsko in živinorejsko proizvodnjo v okviru vsaj treh verig vrednosti, ki bodo zagotavljale kritično maso odjema in bodo podprte z dolgoročnim pogodbenim partnerstvom, ki bo temeljilo na gospodarski pobudi: dvig dodane vrednosti na zaposlenega v sodelujočih podjetij v verigah vrednosti za 20 %.

5. Trajnostni turizem s tehnološko podprtim trženjem in mreženjem, naložbami za dvig kakovosti storitev, tehnološkimi rešitvami za trajnostno rabo virov v nastanitvenih zmogljivostih ter zeleno shemo slovenskega turizma: dvig dodane vrednosti iz turizma za 15%, povečanje priliva iz naslova izvoza potovanj za 4–6 % letno ter zmanjšanje emisij CO₂ iz naslova turizma za 20 % do leta 2023.

C. (S)INDUSTRIJA 4.0

6. Tovarne prihodnosti z optimizacijo in avtomatizacijo proizvodnje in proizvodnih procesov, vključno z omogočitvenimi tehnologijami:

7. Zdravje – medicina z biofarmaceutiko, diagnostiko in terapijo v translacijski medicini, zdravljenjem raka, odpornimi bakterijami ter zdravili naravnega izvora in naravno kozmetiko: cilj do leta 2023 je povečanje izvoza sodelujočih podjetij v višini več kakor 30 %, od česar naj bi srednja in mala podjetja povečala izvoz vsaj za 250 milijonov evrov. Poleg spodbuditev nastanka vsaj 20 novih podjetij je na tem področju cilj pritegniti vsaj še eno neposredno tujo naložbo, ki bo zaposlovala več kot 50 oseb.

8. Mobilnost z nišnimi sestavnimi deli in sistemi za motorje z notranjim izgorevanjem, sistemi za e-mobilnost in hranjenje energije, sistemi in sestavnimi deli za varnost in udobje ter materiali za avtomobilsko industrijo: dvig dodane vrednosti podjetij v partnerstvu za 20 % in povečanje števila predrazvojnih dobaviteljev od 15 na 22 (povečanje za 45 %).

9. Razvoj materialov kot končnih produktov s predelavo kovin in zlitin ter pametnimi večkomponentni materiali in premazi: dvig dodane vrednosti na zaposlenega v podjetjih na področju proizvodnje zlitin in kovin s 45.000 EUR na vsaj 55.000 do leta 2023; povečevanje izvoza in dodane vrednosti na zaposlenega na področju pametnih premazov za 20 %, povečanje vlaganj v razvoj za 15 %, dodane vrednosti za 5 % in izvoza na področju pametnih več-komponentnih materialov za 10 %.

V SPS je razdelan celovit sveženj ukrepov, kjer je opredeljeno, kako bodo zgornji cilji doseženi. Glede na izbrana področja je od ukrepov SPS mogoče pričakovati pozitivne učinke za razvoj zelenega gospodarstva. Na podlagi SPS je predvidena izvedba za 750 milijonov evrov razvojnih naložb letno, od tega je javnih sredstev dobrih 400 milijonov, z upoštevanjem finančnega vzvoda pri finančnih instrumentih pa 575 milijonov evrov. Ukrepi se nanašajo na področja raziskav, razvoja in inovacij, razvoja človeških virov, podjetništva in razvoja podeželja ter na spodbujevalne ukrepe razvojne države (javna naročila, davčne olajšave, gospodarska diplomacija in promocija ter izdaja dovoljenj in odprava zakonskih ovir).

2.2 Drugi ukrepi v podporo zeleni rasti podjetij

Prehod iz linearnega v krožno gospodarstvo kaže pozitivne učinke na ravni podjetij, npr. v prihrankih za nakup surovin in energentov, obvladovanju cenovnih nihanj in povečevanju zanesljivosti preskrbe s surovinami ter nove možnosti pri razvoju novih izdelkov in storitev, vzpostavljanju povratnih logističnih sistemov, razvoju novih poslovnih modelov. Tak premik lahko bistveno pripomore tudi k vlaganju v nizkoogljične tehnologije in spodbujanju inoviranja³⁶, kar je pomembno tudi glede malih in srednjih podjetij, ki lahko na ta način zmanjšujejo tveganja povezana z rastočimi cenami surovin, odvisnost od uvoza³⁷, zmanjšajo pa se lahko tudi t. i. zunanji stroški delovanja podjetij zaradi nižjih stroškov, povezanih z odlaganjem odpadkov, s čimer je mogoče okrepiti tudi lokalno rabo virov.

V *Zelenem akcijskem načrtu za MSP*³⁸, ki temelji na Akcijskem načrtu za ekoinovacije³⁹, je EK opredelila štiri cilje, in sicer:

- izboljšati učinkovitost virov evropskih MSP;
- podpreti okolju prijazno podjetništvo;
- izkoristiti priložnosti, ki jih ponujajo okolju prijaznejše vrednostne verige (npr. gozdno-lesna veriga), in
- olajšati dostop do trga za okolju prijazna MSP.

Za njihovo doseganje so v dokumentu opredeljeni številni ukrepi za prehod v zeleno gospodarstvo tudi v Sloveniji. Paket vsebinsko dopolnjuje *Pobuda za zeleno zaposlovanje: izkoriščanje potenciala zelenega gospodarstva za ustvarjanje novih delovnih mest*,⁴⁰ ki prepoznava ključno vlogo dinamičnega in dobro delujočega trga dela pri prehodu v zeleno gospodarstvo, pri čemer bi se morali ukrepi osredotočati na:

- premostitev vrzeli v znanju in spretnostih;
- predvidevanje sprememb, zavarovanje prehodov ter spodbujanje trajne in aktivne mobilnosti;
- ustvarjanje delovnih mest;
- povečanje kakovosti podatkov.

Ocena prakse učinkovite rabe virov v malih in srednje velikih podjetjih⁴¹ v slovenski predelovalni industriji je pokazala, da je večina podjetij že uvedla nekatere ukrepe za učinkovito rabo virov in da velika večina teh načrtuje nadaljnje ukrepe v naslednjih dveh letih. Ocena podjetij, ki so izvedla preoblikovanje, kažejo, da so ukrepi deloma zmanjšali proizvodne stroške in povečali konkurenčnost, kar kaže na ekonomsko smiselnost njihove uvedbe, poleg zmanjšanja vpliva delovanja gospodarskih subjektov na okolje. Podjetij,

³⁶ Poleg tehnoloških so pomembne tudi netehnološke inovacije, kajti za doseganje ciljev zelenega oziroma krožnega gospodarstva so potrebne tudi spremembe v upravljanju in vodenju podjetij ter poslovnih načrtov.

³⁷ Analiza trendov in potencialov za prehod Slovenije v krožno gospodarstvo, IER, 2012

³⁸ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com%282014%290440_/com_com%282014%290440_sl.pdf

³⁹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0899&from=EN>

⁴⁰ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0446&from=EN>

⁴¹ Ocena prakse učinkovite rabe virov v slovenski predelovalni industriji, DeNovo, 2014

ki so ukrepe že uvedla ali jih v naslednjih dveh letih nameravajo uvesti, je v slovenski predelovalni industriji 84 %.⁴²

Slovensko gospodarstvo ima kljub delnemu poslovnemu prestrukturiranju še veliko priložnost na področju tehnološkega zelenega prestrukturiranja, saj je snovna učinkovitost v podjetjih še precej nizka. Snovna produktivnost, ki je kazalnik trajnostne proizvodnje oziroma potrošnje, izražen kot razmerje med BDP ter porabljenimi surovinami in materiali, je po letu 2005 močno nihala. V glavnem je bila odvisna od porabe nekovinskih materialov,⁴³ ki imajo velik vpliv predvsem zaradi svoje teže. Tako je bila snovna produktivnost najnižja v letih 2006 in 2007, pod močnim vplivom visoke gradbene dejavnosti, dodatno spodbujene z dokončanjem avtocestnega križa.⁴⁴ S poznejšim zmanjševanjem dejavnosti v gradbeništvu se je poraba surovin in materialov zelo zmanjšala, posledično pa se je snovna produktivnost povečala, v obdobju 2005–2013 za več kot polovico (v EU le za četrtno). V letu 2013 je bila na ravni 88 % povprečja EU, kar pomeni nekoliko večji zaostanek kot v letu prej, a precejšnje izboljšanje glede na obdobje 2000–2010, ko je bila na ravni 70 % povprečja EU.⁴⁵ Nižjo snovno produktivnost kot v povprečju EU potrjuje tudi analiza na podlagi preglednic ponudbe in porabe, ki kaže, da je imela Slovenija nadpovprečno visok delež stroškov surovin.⁴⁶ To je bila delno posledica strukture gospodarstva, ki bolj kot v povprečju EU temelji na dejavnostih, pri katerih je raba materiala obsežna. Ker pa je pri tem nadpovprečen tudi delež stroškov na ravni večine primerljivih panog, to kaže tudi na manj učinkovito rabo surovin. Zlasti pri izvozno usmerjenih predelovalnih dejavnostih to znižuje njihovo konkurenčnost, hkrati pa ima tudi splošni negativni vpliv na rabo omejenih naravnih virov. V primerjavi s povprečjem EU je bila razlika največja pri nekaterih tehnološko zahtevnejših panogah.⁴⁷

V skladu s tem je tudi razmeroma nizek odstotek podjetij, ki uporabljajo reciklirane materiale/snovi ali odpadke kot surovino v proizvodnem postopku.⁴⁸

Namen aktivnosti v okviru tega sklopa je povezati sredstva in spodbude v celovito podporo podjetjem, kar pomeni smiselna povezava ukrepov na področju raziskav, razvoja in inovacij (poglavje 2.1) in drugih ukrepov za spodbujanje zelene rasti gospodarstva, npr. na področju izobraževanja⁴⁹, svetovanja in ukrepov na področju snovne in energetske učinkovitosti podjetij. Hkrati je treba izboljšati promocijske aktivnosti in dostop podjetij do informacij, predvsem na naslednjih področjih:

- učinkovitost pri rabi virov – primerjava glede na druga MSP v sektorju (*benchmark*);
- tehnološke in netehnološke rešitve ter možnosti za izboljšavo rabe virov v okviru posameznih sektorjev;
- stroškovna učinkovitost možnih rešitev;

⁴² Drugih ukrepov zaradi dvoma v njihovo stroškovno učinkovitost in lastnega neznanja še ne načrtujejo. Kot osrednjo spodbudo bi tako želeli svetovanje o najbolj učinkovitih ukrepih za podjetje. Tudi večina podjetij, ki so ali načrtujejo sprejem ukrepov, pogreša informacije o uporabi stranskih proizvodov in odpadkov kot surovine ter sodelovanje med podjetji (tako med sektorji kot znotraj sektorja).

⁴³ Predvsem peska, gramoza in apnenca.

⁴⁴ Poročilo o razvoju 2014, UMAR, 2015. Po podatkih preglednic porabe je raba nekovinskih materialov pri gradnji inženirskih objektov (med njimi cest) nadpovprečna tudi glede na druge gradbene dejavnosti.

⁴⁵ Pri meddržavni primerjavi je BDP izražen v standardih kupne moči.

⁴⁶ V letu 2010 je po naši oceni na podlagi mednarodno primerljivih podatkov Eurostata delež stroškov surovin v vrednosti proizvodnje v Sloveniji znašal 8,4 %, v povprečju EU pa 5,3 %. Nadpovprečen je bil tudi delež porabe širše opredeljenega materiala, ki upošteva še polproizvode in končne proizvode za vmesno potrošnjo (v Sloveniji 29,5 %, v povprečju EU pa 20,4 %).

⁴⁷ Predvsem pri proizvodnji električnih naprav in drugih strojev ter naprav in proizvodnji motornih vozil; glede na EU so v teh panogah visoki stroški rabe kovin in nekovinskih mineralnih izdelkov.

⁴⁸ Ocena prakse učinkovite rabe virov v slovenski predelovalni industriji, DeNovo, 2014. Potreba po izmenjavi informacij ali podajanju znanja je torej močno izražena v slovenski predelovalni industriji med malimi in srednje velikimi podjetji. Razkorak med podjetji, ki svoje stranske proizvode prodajajo drugim podjetjem, in med tistimi, ki stranske proizvode kupujejo, je precejšen. To kaže na veliko zmogljivost vzpostavljanja povezovalnih učinkov na področju izmenjave stranskih proizvodov, odpadkov in recikliranih materialov. Analiza je pokazala tudi velik manko na področju znanja in informiranosti gospodarskih subjektov o ukrepih za učinkovito rabo virov in njihovih učinkih. Podjetja so kot najbolj koristno orodje za doseganje večje učinkovitosti pri rabi virov ocenila konkretne smernice in časovni načrt na ravni države.

⁴⁹ Poudarek je na trikotniku znanja: povezovanje izobraževalnih institucij z gospodarstvom. Trikotnik znanja:

http://ec.europa.eu/education/policy/higher-education/knowledge-innovation-triangle_sl.htm

- dostop do zbirke podatkov in orodij za primerjanje na evropski ravni, ki jo razvija *The European Resource Efficiency Excellence Centre*,
- svetovanje in finančna podpora za izvajanje ukrepov.

3) Spodbujanje zaposlovanja na zelenih delovnih mestih in usposabljanje oseb na trgu dela za potrebe zelenega gospodarstva

Nosilec: MDDSZ

Za Slovenijo je povečanje stopnje zaposlenosti prebivalstva v starosti od 20 do 64 let v skladu s ciljem EU (75 %) ena od prednostnih nalog do leta 2020⁵⁰. V letu 2013 je bila ta stopnja v Sloveniji le 67,2 %, kar je posledica finančne in gospodarske krize ter posledično pomanjkanja novih delovnih mest.

Glede na to, da so možnosti za odpiranje novih delovnih mest na številnih področjih, omenjenih v tem dokumentu, velike (npr. trajnostne lokalno oskrbne in gozdno-lesne verige, recikliranje odpadkov, upravljanje z vodami, povečanje sečnje, lesne verige, novi obrati predindustrijske obdelave lesa, obnovljivi viri energije, pridelava in predelava hrane), je treba zagotoviti povezavo med ukrepi na trgu dela (spodbujanje zaposlovanja, vzpostavljanje novih delovnih mest, usposabljanje in izobraževanje) z ukrepi drugih resorjev za spodbujanje nastajanja novih zelenih delovnih mest.

V ta namen se lahko iz sredstev, zagotovljenih za izvajanje ukrepov iz prednostne osi 8 »Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile« in prednostne osi 9 »Socialna vključenost in zmanjševanje tveganja revščine« OP za izvajanje evropske kohezijske politike 2014–2020 načrtujejo naslednji ukrepi/aktivnosti:

- podporo razvojnim in inovativnim zaposlitvenim projektom na lokalni ravni vezati na ustvarjanje novih zelenih delovnih mest in po potrebi ustrezno usposabljanje,
- spodbujanje razvoja socialnih podjetij tipa B (zaposlovanje ranljivih skupin na trgu dela) povezati z zelenimi delovnimi mesti,
- v programe usposabljanja, ki jih za osebe na trgu dela financira MDDSZ, zajeti tudi potrebna znanja s področja razvoja zelenega gospodarstva in trajnostnega razvoja ter po potrebi v sodelovanju z delodajalci in Zavodom RS za zaposlovanje ter Centrom za poklicno izobraževanje oblikovati posebne programe usposabljanja.

V okviru prednostne osi 8 »Spodbujanje zaposlovanja in transnacionalna mobilnost delovne sile«, prednostne naložbe 8.3. »Aktivno in zdravo staranje« bodo podprti tudi ukrepi za prilagajanje delovnih mest, uvajanje in promocijo oblik dela, ki so prilagojene družbenim in demografskim izzivom, tudi z ozelenitvijo delovnih mest z zmanjševanjem okoljskega vpliva ter povečano snovno in energetska učinkovitostjo.

Glede na pristojnosti MDDSZ se dokument nanaša na ta področja:

- ustvarjanje novih zelenih delovnih mest (npr. trajnostne lokalno oskrbne in gozdno-lesne verige, recikliranje odpadkov, upravljanje z vodami, povečanje sečnje, lesne verige, novi obrati predindustrijske obdelave lesa, obnovljivi viri energije, pridelava in predelava hrane);
- zagotavljanje kakovostnega in zdravega delovnega okolja;
- socialna vključenost (npr. prenova degradiranih območij, recikliranje odpadkov – zdaj večinoma poteka v okviru socialnih podjetij);
- usposabljanje in izobraževanje: MDDSZ pokriva del usposabljanja in izobraževanja odraslih, s poudarkom na ciljni skupini brezposelnih, presežnih delavcev in zaposlenih (potrebna nova znanja in veščine za prehod v zeleno gospodarstvo, profesionalizacija dela v gozdu, nove tehnologije pri delu v gozdu, nova znanja z namenom dviga dodane vrednosti v lesno-predelovalni dejavnosti).

⁵⁰ Povzeto po: Operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike 2014–2020.

4) Spodbujanje povpraševanja po zelenih izdelkih in storitvah, zeleno javno naročanje

Nosilci: MJU/MOP/Mzi

Za spodbujanje povpraševanja po zelenih izdelkih in storitvah sta z vidika neposredne vloge države mogoča dva ključna kratkoročna ukrepa, in sicer povečanje finančnih spodbud gospodinjstvom, podjetjem in javnemu sektorju za energetske sanacije stavb ter reforma sistema zelenega javnega naročanja.

Na področju zelenega javnega naročanja je treba sedanjo ureditev iz uredbe in prilog z merili, ki se zaradi tehnološkega napredka ves čas spreminjajo, posodobiti, saj na vseh mestih ne uresničuje cilja, to je spodbujanje razvoja trga. Poleg tega se soočamo s problemom »delitve« pristojnosti za razvoj tega področja, prav tako pa se zaznava odsotnost analitičnega in poglobljenega vpogleda v uspešnost in učinkovitost dosedanjega izvajanja uredbe o zelenem javnem naročanju. Podatki, ki so na voljo, kažejo, da je problematična tako kompleksnost ureditve kot tudi usposobljenost naročnikov in da je treba več napora vložiti v dialog med naročniki in potencialnimi ponudniki, kar bo omogočalo naročanje naprednejših izdelkov in storitev in tudi tistih, ki jih uredba ne opredeljuje. Prek ZeJN se vzpostavlja spodbuda za povpraševanje za razvoj okolju prijaznejših proizvodov, storitev in tehnologij ter krepi vloga javnega sektorja kot zglada in spodbujevalca razvoja novih trgov.

S posodobitvijo sistema zelenih javnih naročil je nujno povezano delovanje resorjev, kjer so ključni MJU za graditev sistema na eni strani ter MGRT, MOP, Mzi, MKGP in MIZŠ za vsebino in vsebinsko analitiko na drugi strani. Oboje je bistveno za večanje učinkovitosti sistema zelenega javnega naročanja, ki ga mora pri ponudbi s svojimi sposobnostmi za nastop v okviru javnega naročanja zaznati in izkoristiti zasebni sektor. V tem delu se ta ukrep navezuje na ukrep 2, katerega nosilec je MGRT.

Področje zelenega javnega naročanja za področje gradnje in stavb je obravnavano ločeno v okviru trajnostne gradnje v 6.1 poglavju Področje zelenega javnega naročanja za področje hrane in živil je obravnavano ločeno v 9. poglavju Zelene prakse v kmetijstvu.

Slovenija spodbuja uporabo obnovljivih virov energije s pripravljenim Akcijskim načrtom za obnovljive vire energije. V skladu s cilji moramo do leta 2020 doseči najmanj 25 % delež obnovljivih virov energije⁵¹ (OVE) v rabi bruto končne energije, za kar so nujna nadaljnja vlaganja v infrastrukturo.

5) Zelena proračunska reforma

Nosilec: MF

Sistem javnih dajatev je ob upoštevanju temeljnih ciljev, ki si jih je zastavila vlada (v tem okviru sta dva prednostna cilja: 1), odprava administrativnih ovir in povečanje učinkovitosti javnih dajatev ter 2)

⁵¹ Za uporabo v sektorjih: ogrevanje in hlajenje, električna energija (izraba hidroenergetskega potenciala) in promet.

prestrukturiranje bremena javnih dajatev za povečanje konkurenčnosti slovenskega poslovnega okolja) eden izmed pomembnih instrumentov ekonomske politike, ki lahko prispeva k uresničevanju ciljev okoljske politike, predvsem prehodu v zeleno gospodarstvo, saj lahko spodbuja uporabo in razvoj cenovno učinkovitejših načinov za zmanjšanje vplivov na okolje. Javne dajatve so pomemben instrument tudi v povezavi s spodbujanjem učinkovite rabe energije in naravnih virov kot tudi v povezavi s spodbujanjem uporabe obnovljivih virov energije.

Izhodišče pri določanju posamezne politike, instrumentov oziroma ukrepov (določitev dodatnih bremen za okolju škodljivo ali energetske potratno ravnanje in zmanjšanje finančnih bremen s sistemom subvencij, oprostitev, vračil, olajšav in drugih podpornih instrumentov za okolju prijazno in energijsko učinkovito ravnanje) je, da se jih oblikuje tako, da spodbujajo trajnostni razvoj (kot uravnoteženje treh razvojnih sestavin: socialne, ekonomske in okoljske) in da obenem upoštevajo tako zastavljene javnofinančne cilje za zagotavljanje pogojev za konkurenčnost gospodarstva. Pri tem z enim izmed ekonomskih instrumentov, kot so okoljske dajatve, sheme trgovanja z emisijami in podobna orodja, lahko spremenimo dolgoročno za okolje trenutno neustrezen sistem določanje cen s strani trga. Na drugi strani pa je pomemben instrument zelene proračunske reforme prizadevanje za zmanjševanje oziroma odpravo davčnih olajšav za ravnanja, ki imajo negativen učinek na okolje (npr. spodbujajo rabo fosilnih pogonskih goriv in podobno) ter za odpravo neposrednih izplačil iz javnih blagajn, ki imajo negativen učinek na okolje (t. i. okolju škodljive subvencije), kar lahko na drugi strani odpre možnosti za prestrukturiranje javnofinančnih bremen. Instrument davčne politike glede porabe energije in naravnih virov tako lahko podaja spodbudo za prihranek in učinkovitejšo rabo energije, kar vodi do novih energetske učinkovitejših inovacij in tehnologij. S prestrukturiranjem javnofinančnih bremen lahko izboljšujemo pogoje za ohranitev delovnih mest ter ustvarjanje novih, zlasti v zelenih sektorjih.

V Sloveniji so prihodki iz naslova davkov, ki jih v skladu z mednarodno primerljivo nomenklaturjo štejemo med okoljske davke, sorazmerno visoki (merjeno kot odstotek BPD) v primerjavi z drugimi državami OECD (Presoja učinkovitosti okoljske politike Slovenije, OECD, 2012). Splošne davčne olajšave in spodbude kot drugi instrument za doseganje ciljev okoljske politike v okviru davčne politike pa so na splošno sorazmerno visoke in praviloma niso usmerjene v okoljske cilje. Nekatere so oblikovane tako, da spodbujajo uporabo okolju škodljivih snovi (npr. fosilnih pogonskih goriv).

Doslej v Sloveniji še nismo opravili celovite analize vpliva obstoječih davčnih instrumentov na doseganje ciljev okoljske politike, pripravljeno pa je bilo poročilo nevladnega sektorja: Zelena proračunska reforma za Slovenijo: odzivanje na krizo s trajnostno vizijo⁵². Pri povezavi davčne politike in obremenjevanja okolja ter analizi ovrednotenja določenih subvencij, olajšav, spodbud, ki so lahko tudi okolju škodljive, je treba poudariti na eni strani vpliv teh ukrepov na konkurenčnost gospodarstva in na drugi strani na socialni dejavnik, predvsem pri gospodinjskih. Veljavna ureditev je vsakokrat kompromis iskanja ravnotežja zastavljenih ciljev. Deloma se je povezovalo posamezne rešitve znotraj sistema javnih dajatev z rešitvami, ki se zagotavljajo za doseganje ciljev okoljske politike na drugih področjih, ocena celovitega vpliva in

⁵² <http://www.planbz slovenija.si/upload/stories/zpr/umanotera%20-%20zelena%20proracunska%20reforma%202013.pdf>

povezave ciljev na širši ravni pa se zaradi avtonomnih politik, ki so lahko v neskladju, posameznih resorjev, še ni bila narejena. Prav to pa je tudi osrednje vodilo vlade, ki na davčnem področju med drugim predvideva tudi preučitev obsega in učinkovitosti davčnih olajšav z negativnimi okoljskimi učinki ter preučitev možnosti za nadomestitev neučinkovitih davčnih olajšav z drugimi ukrepi. Pri tem je treba zagotoviti usklajene ukrepe na več področjih, ki zahtevajo širši konsenz, in pri zagotavljanju razbremenitve dela tudi načrtovanje politike socialne varnosti, kjer pa je pomembno vodilo solidarnost v družbi.

6) Trajnostni urbani razvoj

Nosilec: MOP

V mestih in na urbanih območjih živi največ ljudi in zato je večina današnjih razvojnih izzivov (okoljske obremenitve zaradi zgradb in prometa, odpadki, socialna izključenost, brezposelnost in revščina) nakopičena prav v mestih. Zaradi gostote poselitve pa imajo urbana območja hkrati tudi zmogljivost za najbolj trajnostne oblike bivanja (energetsko učinkovitejše oblike bivanja; učinkovita izraba prostora; boljša dostopnost do storitev – mesta imajo ob primernih ukrepih nižji ogljični odtis na prebivalca kot druga območja). Mesta in urbana območja so zaposlitvena, izobraževalna, upravna, kulturna in storitvena središča, v katerih dela več kot 90 odstotkov vseh zaposlenih v Sloveniji; so centri ustvarjalnosti, novih inovativnih in ustvarjalnih idej ter imajo zato nesorazmerno velik vpliv na gospodarsko rast in okoljsko stanje države ter so ključnega pomena tudi za doseganje zelene gospodarske rasti.

V Sloveniji je urbana politika integrirana v Strategijo prostorskega razvoja Slovenije (SPRS) kot eden njenih ključnih delov. Trajnostni prostorski razvoj namreč temelji na uravnoveženem (policentričnem) razvoju urbanih središč državnega in regionalnega pomena in njihovih funkcionalnih območij. Trajnostni urbani razvoj temelji na notranjem razvoju urbanih območij (izkoriščanje zmogljivosti degradiranih, prostih in slabo izkoriščenih površin za razvoj znotraj urbanih območij – gospodarna raba prostora) ter na dobrem funkcionalnem sodelovanju in povezovanju z drugimi mesti in okolico.

Trajnostni urbani razvoj, ki podpira zeleno gospodarstvo, pomeni kakovostno in zdravo delovno in bivalno okolje, ki je kot lokacija dobro vključeno v prometne tokove, ima učinkovito in visoko dostopnost do storitev, je prilagojeno potrebam sodobnega življenjskega utripa in upošteva zunanje dejavnike (zlasti podnebne in demografske spremembe ter potrebe po rekreaciji in sprostitvi prebivalcev). To vključuje tudi izboljšano povezanost med urbanimi in regionalnimi središči, izboljšanje dostopnosti prebivalstva in gospodarstva do storitev javnega pomena, notranji razvoj naselij, ki vključuje prenovo⁵³ degradiranih ali slabše izkoriščenih obstoječih stavbnih zemljišč in ohranjanje kulturne in krajinske identitete naselij in odprtega prostora kot pomembnih virov slovenske identitete. Te razvojne usmeritve upoštevajo tudi evropske cilje na področju teritorialne kohezije, blaženja in prilagajanja na podnebne spremembe, učinkovitosti pri rabi virov (prostora, energije, voda, kmetijskih zemljišč ipd.), izboljšanju energetske oskrbe mest in naselij s poudarkom na obnovljivih virih energije in trajnostni mobilnosti prebivalcev.⁵⁴

⁵³ Prenova in revitalizacija mest sta tudi ključni strateški usmeritvi notranjega razvoja mest opredeljeni v SPRS.

⁵⁴ Kljub temu, da ključne usmeritve in načela strategije veljajo še danes, se sedaj, po 10-ih letih pripravljajo tudi njene spremembe glede na nove izzive na področju gospodarskih in demografskih sprememb, energetike in podnebnih sprememb ter dejanskega razvoja v prostoru na podlagi poročila o stanju v prostoru.

Ob priložnostih, ki jih za razvoj ponujajo mesta, se v njih kopičijo tudi težave. Eden od bolj perečih problemov v slovenskih urbanih območjih je kakovost zraka, saj imajo vsa urbana središča v Sloveniji, razen Primorske, težave s čezmerno onesnaženostjo zraka, predvsem z delci PM10. K visokemu ogljičnemu odtisu največ prispevajo promet in stavbe (vsak približno 40 %). Zato je poleg ukrepov na področju trajnostne mobilnosti zelo pomembno uveljavljati načela trajnostne gradnje. Za zmanjševanje obremenjenosti okolja ter povečanje zelenih delovnih mest in poslovnih priložnosti v slovenskih mestih pa je ključna tudi uporaba inovativnih pristopov in tehnologij v razvoju novih produktov in storitev (povezava s trajnostno gradnjo, produkti za energetska učinkovitost, trajnostno mobilnost in e-storitve).

Ker se v mestih izzivi, katerim so izpostavljeni, zelo prepletajo in so poleg tega mesta tudi tista, ki izvajajo veliko sektorskih politik, je potrebna **večja usklajenost politik**, ki imajo izrazito urbano razsežnost (kot so prometna, energetska, socialna, okoljska, javnozdravstvena ipd.), ter **boljša prilagojenost razvojnih instrumentov** za potrebe urbanih območij.

6.1 Trajnostna gradnja stavb

Nosilec: MOP

Trajnostna gradnja ima pomemben delež pri razvoju zelenega gospodarstva zaradi njenih številnih neposrednih in posrednih učinkov, od načrtovanja do gradnje, kar med drugim vključuje uporabo virov in materialov, razvoj produktov in inovacij ter storitve in delovna mesta. Tesno je povezana tudi z razvojem konceptov kroženja materialov in spreminjanja odpadkov v vir. Sanacija stavb ima izrazit večstranski učinek, ker gre za delovno intenzivna vlaganja, ter pomembno domačo komponento (npr. gradbeni materiali, stavbno pohištvo).⁵⁵ Na področju trajnostne gradnje imamo v Sloveniji razvitih že veliko primerov dobre prakse in veliko znanja, čemur pa je treba nuditi več podpore za razvoj in bolje povezati raziskovalni sektor z industrijo ter razvoj tehnologij z delovnimi mesti z upoštevanjem lokalnega okolja in potenciala. Zato je ključno tudi sodelovanje z lokalnimi skupnostmi in regionalno ravno načrtovanja. Trajnostna gradnja omogoča veliko možnosti za razvoj in trženje slovenskega znanja ter izdelkov in tehnologije.

Trajnostna gradnja oziroma trajnostne stavbe so eden ključnih ciljev evropske politike gospodarskega razvoja in so tudi pomemben dejavnik trajnostnega razvoja na državni ravni. Trajnostna stavba mora nuditi zdravo in udobno bivalno okolje, hkrati pa prispeva k ohranjanju družbenih in kulturnih vrednot. Za trajnostne stavbe velja, da v času načrtovanja, gradnje, uporabe in razgradnje upoštevajo načela skrbnega ravnanja z okoljem in ohranjanja naravnih virov ob hkratnem upoštevanju ekonomičnosti gradnje in uporabe.

Trajnostno gradnjo lahko presojamo le na podlagi celovitih okoljskih, ekonomskih in družbenih meril. Priprava trajnostnih meril je dolgotrajen proces, ki terja konsenz vseh ključnih deležnikov v postopku

⁵⁵ Na podlagi sprejema uredbe o zagotavljanju prihrankov energije in preoblikovanje podnebne sklada v proračunski sklad se bodo podvojila sredstva iz teh virov. Povečana sredstva se bodo predvidoma prek Ekosklada namenila za spodbude za energetska sanacija stavb.

gradnje in tudi širšo družbeno sprejetost, pri čemer je treba upoštevati tako lokalne potrebe in razvitost ponudbe ter zastavljene cilje in prednostne naloge trajnostnega razvoja. Za spodbujanje trajnostne gradnje in omogočanje povezovanja vseh dejavnikov gradnje ali sanacije stavb bo pomembna priprava smernic trajnostne gradnje⁵⁶, ki se bo izvajala po načelu »od spodaj navzgor«, kar pomeni, da bo informacije in rezultate dobivala prek demonstracijskih primerov, delavnic in posvetovanj s stroko, ki sodeluje pri konkretnih primerih trajnostne gradnje.⁵⁷ Cilj je priti do družbeno sprejetega soglasja glede meril trajnostne gradnje, ki bodo upoštevala tako zahteve evropskih direktiv kot tudi lokalne danosti in možnosti domačega trga.

6.2 Trajnostna mobilnost

Nosilec: MzI

Stanje na področju trajnostne mobilnosti in uporabe javnega potniškega prometa (JPP) je v Republiki Sloveniji izredno slabo. Poleg emisij toplogrednih plinov netrajnostna mobilnost prispeva tudi k slabši kakovosti zraka in višji ravni hrupa v mestih ter s tem vpliva tudi na slabše zdravje prebivalstva. Onesnaženi zrak pomembno prispeva k nastanku kroničnih bolezni, kot so na primer bolezni srca, astma pri otrocih, kronična obstruktivna pljučna bolezen pri starejših od 65 let, kar je pomemben del okoljskega bremena. Nasprotno pa trajnostna mobilnost zaradi več gibanja pomeni tudi priložnost za zmanjševanje debelosti in z njo povezanih kroničnih bolezni.

Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji opredeljuje vizijo prometne politike, ki temelji na zagotavljanju trajnostne mobilnosti prebivalstva in oskrbe gospodarstva. Trajnostna mobilnost se nanaša na učinkovito delovanje prometnega sistema, ki deluje v presečišču okoljskega, socialnega in ekonomskega vidika.

Ukrepi, ki so v preseku okoljskega in ekonomskega vidika izvedljivi, a ne nujno družbeno sprejemljivi, in tisti, ki so pravični, a ne nujno okoljsko sprejemljivi, in znosni, a ne nujno ekonomsko sprejemljivi. Vizija prometne politike stremi k izvajanju takšnih ukrepov, da bo zagotovljena trajnostna mobilnost prebivalstva in trajnostna oskrba gospodarstva.

Strategija razvoja prometa v Republiki Sloveniji daje poudarek razvoju železniške infrastrukture in železniškega prometa ter javnega potniškega prometa, kar bo omogočilo boljšo porazdelitev obsega cestnega in železniškega prometa ter zmanjšalo osebne prevoze v korist peš, kolesarskega in javnega potniškega prometa.

⁵⁶ EK je v podporo javnemu sektorju pripravila Priročnik za usposabljanje za zeleno javno naročanje, vendar zaradi velike kompleksnosti meril za gradbeništvo in stavbe na evropski ravni v celoti ni mogoče zapisati. V navedenem segmentu gre predvsem za lokalno pogojenost in v nekaterih primerih tudi nasprotujoče zahteve.

⁵⁷ Proces priprave smernic je razdeljen na tri ključne faze, ki se bodo zaradi zahtev na trgu in manjkajočih ključnih trajnostnih kriterijev izvajale sočasno. Prva faza zajema izvedbo analize stanja, ki bo predstavljala osnovo za nadaljnje sprotne spremljanje učinkov. Druga faza je priprava hitre metodologije za ocenjevanje ustreznosti investicije v energetske prenovne stavb na podlagi načel trajnostne gradnje z manjšim naborom trajnostnih meril. Tretja faza je daljši proces priprave smernic trajnostne gradnje javnih stavb, ki bo vključevala sodelovanje v demonstracijskih projektih s ciljem preveritve učinkov, promocijo in izobraževanje v zvezi s trajnostno gradnjo.

Širši razvojni cilji razvoja javne železniške infrastrukture so:

- Ohranjanje dosežene ravni konkurenčnosti gospodarstva s krajšanjem potovalnega časa in znižanjem stroškov prevoza. Uskladitev in/ali zagotovitev interoperabilnosti javnega železniškega omrežja z omrežjem EU.
- Boljša dostopnost do posameznih regij in boljša medregijska povezanost, povezava delov Slovenije, ki sedaj niso ustrezno povezani, z glavnimi evropskimi železniškimi koridorji, kar bo omogočilo enakomernejšo porazdelitev ekonomskih koristi razvoja Slovenije.
- Izboljševanje ravni prometne varnosti.

Javni potniški promet je eden temeljnih segmentov prometne ponudbe, saj ga lahko uporabljajo vsi prebivalci, tako motorizirani kot nemotorizirani⁵⁸. Zato je to nepogrešljiv del prometne ponudbe in se zaradi javnega interesa uvršča med javne dobrine.

MZI izvaja projekt integriranega prevoza potnikov v Republiki Sloveniji, v okviru katerega bo uvedena enotna elektronska vozovnica in se bo začel proces usklajevanja različnih sistemov za povečanje standarda dostopnosti in boljše ponudbe javnega prevoza. Boljša ponudba javnega prevoza je soodvisna od ukrepov trajnostne mobilnosti in spodbud za uporabo javnega prevoza.

V okviru spodbujanja nizkoogljicnih strategij za vse vrste območij, zlasti za urbana območja, vključno s spodbujanjem trajnostne multimodalne urbane mobilnosti, vključujoč aktivni prevoz (npr. kolesarjenje), in ustreznimi omilitvenimi prilagoditvenimi ukrepi Operativnega programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020, so podpore namenjene aktivnostim, ki zmanjšujejo vplive osebnega prometa na kakovost zraka in uravnavajo naraščajoče potrebe po mobilnosti z izboljšavami na področju trajnostne mobilnosti, kar prispeva k večji kakovosti bivanja.

Za zmanjševanje emisij toplogrednih plinov in manjše emisije PM10 iz prometa v urbanih območjih in njihovem širšem zaledju se bodo za mesta in regije izdelale celostne prometne strategije (*Sustainable Urban Mobility Plan*), s katerimi bodo določeni prednostni ukrepi trajnostne mobilnosti na ravni občine ali regije, ki se bodo financirali iz KS in ESRR.

58 Prihodki, ki temeljijo na cenah vozovnic, ne morejo pokriti vseh stroškov, ki jih izvajanje javnega prometa povzroča. Država za izvajanje obvezne gospodarske javne službe zagotavlja prevoznikom kompenzacijo razlike med iztržkom od prodaje vozovnic in dejanskimi stroški izvajanja GJS. Poleg tega zagotavljajo država in občine za določene skupine prebivalcev brezplačne oziroma subvencionirane prevoze. Pravico do brezplačnega prevoza imajo učenci osnovnih šol, ki bivajo v naseljih, ki so več kot 4 km oddaljeni od kraja šolanja, učenci, ki nimajo varnih šolskih poti, učenci, ki bi bili na šolski poti ogroženi zaradi zveri, in nekatere skupine otrok s posebnimi potrebami. Subvencionirani so prevozi dijakov, študentov in udeležencev izobraževanja odraslih, ki niso zaposleni.

Z uvedbo novega sistema subvencioniranih prevozov dijakov in študentov se je ustavil dolgoletni trend zmanjševanja števila potnikov v javnem potniškem prometu in se je njihovo število v letih 2013 in 2014 povečalo. V mestnem prometu se je število potnikov v letu 2013 povečalo za 12 % in je bilo prepeljanih 47,5 mio potnikov, v letu 2014 je število prepeljanih potnikov ostalo enako. Z medkrajevnimi linijskimi avtobusnimi prevozi potnikov je bilo v 2014 prepeljanih 26,4 mio potnikov, kar je 6,5 % več kot v letu 2013. V notranjem železniškem prevozu potnikov je bilo v letu 2013 prepeljanih 15,5 mio potnikov, kar je 6,4 % več kot v letu 2012.

Predvideni ukrepi, ki se bodo izvajali na podlagi izdelanih celostnih prometnih strategij na ravni občin ali regij, so:

- a) ureditev varnih dostopov do postaj in postajališč JPP, ureditev stojal in nadstrešnic za parkiranje koles, sistem P+R, postajališča JPP, pločniki, kolesarske steze. Te naložbe so predvidene v manjšem obsegu kot dopolnitev vrzeli v obstoječih infrastrukturnih omrežjih za trajnostno mobilnost v mestih;
- b) poleg ustreznih infrastrukturnih pogojev za trajnostno mobilnost se bodo oblikovali in izvajali ustrezni ukrepi upravljanja mobilnosti, kot so:
 - Ukrepi trajnostne parkirne politike, ki pomenijo celovit pristop k parkiranju v mestu, kar pomeni, da z omejevanjem parkiranja v mestnem središču, finančno politiko dražjega parkiranja v centru mesta in cenejšim parkiranjem na obrobju mesta ter s sistemom P + R upravljamo količino prometa v mestih.
 - Izdelava mobilnostnih načrtov: različne institucije glede na posebnosti prostora, v katerem se nahajajo, potovalnih navad zaposlenih in možnostih trajnostnega prihoda na delo in v šolo, izdelajo lastni mobilnostni načrt ter med zaposlenimi spodbujajo spreminjanje potovalnih navad.
 - Omejevanje prometa v mestnih jedrih za osebni promet: mesto določi omejitev vstopa osebnih vozil v širše oziroma ožje prometno središče na podlagi različnih meril, kot so npr. emisijski standardi vozil (okoljske cone) ali zapore določenih območij.
 - Zelena mestna logistika: mesta določijo politiko glede dostave blaga, ki določa skladnost dostavnih vozil z okoljskimi standardi, časovna okna dostave in spodbuja alternativne rešitve glede na posebnosti prostora v mestnih središčih.
 - Uporaba sodobnih tehnologij za učinkovito upravljanje mobilnosti: na voljo so številni mehanizmi, kot npr. spremljanje vozil v realnem času s prikazovalniki na postajališčih JPP, informacijski portali za potnike z možnostjo uporabe mobilnih telefonov ipd.
 - Izobraževalno-ozaveščevalne dejavnosti o trajnostni mobilnosti so usmerjene na različne ciljne skupine, od vrtcev, osnovnih šol, srednjih šol, študentske populacije do odraslih voznikov avtomobilov in različne strokovne javnosti.

6.2.1 Elektrifikacija prometa

V Sloveniji in drugod v Evropi je odvisnost prometa od fosilnih goriv 96–97 %⁵⁹, kar je v močnem nasprotju z zavezami evropske prometne in okoljske politike do 2050. Za trajnostni razvoj prometnega sektorja in prehod v nizkoogljično družbo je to bistveno preveč. Zato je tudi Evropska komisija leta 2011 sprejela načrt za enotni evropski prometni prostor za povečanje mobilnosti, s katerim se predvideva zmanjšanje odvisnosti od nafte in emisij od prometa za 60 % do leta 2050.

Elektrifikacija prometa prispeva k doseganju energetske cilje, in sicer k učinkovitejši rabi energije oziroma prihrankom energije in rabi OVE v prometu ter tudi okoljskim ciljem, to je k zmanjševanju onesnaženosti zraka (PM10 in NOx), emisij toplogrednih plinov in hrupa, ter drugim ciljem, kot sta manjša energetska odvisnost in razvoj novih poslovnih priložnosti. Vse to prinaša tudi koristi za zdravje.

⁵⁹ Innovating for a competitive and resource-efficient transport system, EU, 2012 in www.transport-research.info.

Ne nazadnje je uvajanje električnih vozil tudi priložnost za gospodarski razvoj, saj v Sloveniji deluje eden od pomembnejših predstavnikov avtomobilske industrije. Zato je elektrifikacija prometa najpomembnejši steber energetskega koncepta razvoja energetike do leta 2050, ki je ga pripravlja ministrstvo.

S uporabo električne energije lahko zmanjšamo odvisnost prometa od nafte, izkoristek električnih vozil je približno trikrat višji od vozil z motorjem z notranjim izgorevanjem. Poleg tega električna vozila ne izpuščajo nevarnih snovi v okolje in so bistveno manj hrupna od klasičnih vozil. Električna vozila imajo tudi nekatere izzive, kot so relativno omejena avtonomija baterijskih električnih vozil, slabo razvita mreža električnih polnilnic zunaj večjih urbanih okolij, ki so predpogoj za množično uvedbo električnih vozil na trgu.

Poslovni načrt Ekosklada za leto 2015 predvideva 2,5 mio € sredstev za električne avtomobile. Subvencioniranje nakupa električnih vozil in polnilnih mest je posebej opredeljeno v Uredbi o zagotavljanju prihrankov energije pri končnih uporabnikih. Nepovratne finančne spodbude občanom za nakup baterijskih električnih vozil so začele leta 2011 (BEV in PHEV) na podlagi Zakona o varstvu okolja in Uredbe o zagotavljanju prihrankov energije pri končnih odjemalcih.

Za doseganje ciljev OVE v prometu po Direktivi 2009/28/ES in za zmanjšanje onesnaženosti zraka v okviru Operativnega programa za izvajanje kohezijske politike za obdobje 2014–2020 je za pospešeno uvajanje e-mobilnosti namenjeno tudi 2 mio € za podporo postavitvi javne infrastrukture za alternativna goriva in pametnih polnilnih postaj.

6.2.2. Vzpostavitev infrastrukture za alternativna goriva

V okviru institucij EU (Svet EU in Evropski parlament) je bila sprejeta Direktiva 2014/94/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva. Direktiva zahteva od držav članic, da sprejmejo domačo strategijo na področju uporabe alternativnih goriv, in sicer: na področju osebnih vozil za električna vozila, vozila na stisnjeni zemeljski plin in vodik, na področju tovornih vozil za utekočinjeni zemeljski plin, na področju pomorstva za ladje na utekočinjeni zemeljski plin ter za napajanje ladij z elektriko s kopnega ter na področju letalstva za napajanje letal z elektriko na letališčih. Direktiva določa tudi roke za to, ki so večinoma do leta 2025, razen za polnilne postaje za električna vozila, za katere je rok leto 2020. Direktiva v prilogi določa tudi standarde za to infrastrukturo. Glede na okoljske zahteve na državni ravni oziroma ravni EU bo treba spodbuditi nabavo električnih oziroma hibridnih vozil in zgraditi omrežje polnilnih postaj tako, da bo do leta 2030 na slovenskih cestah vsaj 15 % prometnega dela opravljenega brez izpustov TGP. Treba je predvideti finančne spodbude, ki bi posameznike spodbujale k nakupu vozil z okolju prijaznimi pogonskimi gorivi (npr. elektrika, plin).

Glede na operativni program za TGP, ki ga je pripravilo ministrstvo za okolje in prostor in sprejela Vlada RS lani, naj bi se v prometu izpusti CO² do leta 2020 povečali za 28 %, do leta 2030 pa po napovedih) za 18 % glede na leto 2005. Slednje pomeni zmanjšanje izpustov CO² v letih od 2020 do 2030 za 10 %, kar bo zelo zahtevno glede na aktualne prometne trende. Glede na ocene v osnutku Strategije razvoja prometa v RS, narejene na podlagi prometnega modela, ob predvideni 60 % rasti tovornega prometa in 20 % rasti potniškega prometa, se bodo izpusti CO² do leta 2030 povečali za 38 % glede na leto 2005.

Izpustov CO² pri uporabi motornih vozil dejansko ni v primeru uporabe električnih vozil in vodika, v primeru uporabe zemeljskega plina pa se ti zmanjšajo za približno 30–40 % glede na sedanje izpuste CO² vozil na fosilna goriva nižjega razreda. To pomeni zmanjšanje s sedanjih 100–110 g CO²/km na približno 70 g CO²/km.

Če se torej želimo približati napovedani oceni in doseči cilje iz Operativnega programa za TGP, bodo morali biti ukrepi iz programa tudi čim prej in čim bolj učinkovito izvedeni.

Na področju spodbujanja uporabe vozil na alternativna goriva je možnih več spodbud, kot na primer:

- subvencije za nakup vozil v okviru Eko sklada,
- finančne spodbude pri nakupu vozil (dostavna vozila, komunalna vozila, osebni avtomobili, motorji, kolesa itd.) v obliki oprostitve stroškov pri registraciji,
- ukrepi na občinski ravni, ki jih občine opredelijo v okviru strategij trajnostne mobilnosti.

Prav tako je možnih več spodbud na področju vzpostavitve infrastrukture za uporabo vozil na alternativna goriva, kot so spodbude za vzpostavitev javnih oskrbovalnih (UZP, SZP) in polnilnih postaj (elektrika) ter njihova zagotovitev v javni upravi.

Vlada RS je sprejela tudi Program ukrepov za zagotavljanje infrastrukture in systemskega okolja za vstop baterijskih električnih vozil na slovenski trg. Cilj programa je pospešiti uvajanje nove tehnologije na trg z vzpostavitvijo osnovnega potrebnega okolja za učinkovito vpeljavo energetske varčnejših in okolju prijaznejših električnih vozil.

6.2.3 Zelena mestna logistika

Če želimo v RS bolj izkoristiti priložnosti in pozitivne izide prometa, obvladujoč negativne vplive, ki jih prinaša prometna dejavnost, je treba več pozornosti nameniti zeleni prometni logistiki. Ta bo ustvarjala nova zelena delovna mesta z visoko dodano vrednostjo. V strateških dokumentih za področje prometa smo zapisali, da bomo spodbujali razvoj zelene, trajnostne prometne logistike, ki ima pozitivne učinke na znižanje zunanjih stroškov, kar ugodno vpliva na kakovost življenja, varnost prometa in obremenjevanje okolja kot tudi na zdravje. Za uresničevanje teh strategij so potrebne ustrezna prometna infrastruktura in nove tehnologije prevozov, temelječe na intermodalnih tehnoloških rešitvah. Pri ukrepih bodo prednostne tiste aktivnosti, ki jih bodo določile dobra praksa in vladna strategija ter strategije lokalnih samouprav. Kratkoročno je treba ustrezno vzdrževanje obstoječe infrastrukture posodobiti in opremiti prekladalna mesta (prometne terminale kombiniranega prometa). Dolgoročno je treba posodobiti in zgraditi novo prometno infrastrukturo, kjer to potrebno. Vzpostaviti je treba nova logistična stičišča, prekladalne točke, ki morajo biti čim bližje uporabnikom. Logistični centri, različnega pomena in velikosti, bi lahko nastali na vseevropskih prometnih koridorjih na naslednjih območjih lokalnih skupnosti: Šempeter–Vrtojba, Sežana, Koper, Pivka, Ljubljana, Celje, Maribor, Murska Sobota, Jesenice, Brnik, Ljubljana, Novo mesto, Brežice itd.

Pri optimizaciji oskrbnih verig je treba maksimalno izkoristiti obstoječo javno infrastrukturo: ceste,

železniške proge, pomorske povezave, logistična stičišča, intermodalne in multimodalne centre, prometne terminale, industrijske tirske in prekladalna mesta. Vendar študije kažejo, da bi z obstoječimi tehnologijami prevozov lahko povečali delež t. i. zelenih prevozov v potniškem in tovornem prometu le za 8–10 %. Zato evropska in slovenska prometna politika spodbujata razvoj novih tehnologij kopenskih prevozov.

Poleg novih tehnologij prevozov želimo z internalizacijo zunanjih stroškov, kjer uporabnik infrastrukture plača večji del zunanjih stroškov, ki nastajajo pri njegovih aktivnostih, ustvariti potrebne upore na cestnih omrežjih, kar bo ob konkurenčni železniški infrastrukturi in liberalizaciji ter modernizaciji železniškega operaterja lahko omogočilo prenos tovora s ceste na železnice. Cestnine za tovorna vozila v tranzitu naj vključujejo zaračunavanje zunanjih stroškov.

Na lokalni ravni bomo spodbujali razvoj zelene logistike v mestih, ki predstavlja velik delež v oskrbi gospodarstva, vpliva pa tudi na način življenja ljudi. Optimizacija oskrbnih verig v mestih ne sme vplivati na kakovost življenja v mestih. Zelena mestna logistika sistematično konkurira drugim vlogam in dejavnostim v mestu, kot so življenjski prostor, trgovine, storitve, in sicer v okviru zgodovinskih okoliščin, sedanjih dejstev in prihodnjih načrtov. Zelena mestna logistika bomo dosegli z izboljšano učinkovitostjo prevozov (večja izkoriščenost zmogljivosti); intermodalnostjo (možnost prehajanja iz enega v drug način prevoza); dobrim upravljanjem mestnih potreb po oskrbi z blagom in z uporabo okolju sprejemljivejših vozil (npr. vozila na električni pogon).

Vsekakor prometna logistika zaseda prostor, ustvarja promet in delovna mesta ter je poleg okoljskih omejitev (problematika kakovosti zraka (PM10 itd.) in hrupa) pomemben dejavnik pri strateškem prostorsko-prometnem načrtovanju. Na evropski ravni je treba več pozornosti nameniti novim inovativnim tehnologijam prevoza, ki omogočajo rast deleža intermodalnih prevozov prek 8–10 % z obstoječo prometno infrastrukturo. RS spremlja razvoj novih inovativnih tehnologij intermodalnega kopenskega prometa in bo aktivno sodelovala pri uresničevanju ciljev iz Strategije razvoja prometa do leta 2030 z vizijo do 2050.

V prihodnjih mesecih se začne načrtovanje akcijskega načrta razvoja prometne logistike v RS.

7) Dejavnosti javnega sektorja, ki so lahko zgled

Nosilec: MJU

Visoki standardi okoljske učinkovitosti v celotni javni upravi bodo prispevali k zniževanju emisij TGP in drugih okolju škodljivih vplivov (in s tem tudi k ekonomskemu učinku). Javna uprava bo s svojim pozitivnim zgledom in zelenimi javnimi naročili pri drugih deležnikih spodbudila uvajanje ali intenziviranje izvajanja ukrepov za prehod v nizkoogljično družbo, učinkovito z viri. Centralizirano upravljanje nepremičnin bo v okviru javnega sektorja vzpostavilo pogoje za enoten pristop k zniževanju porabe energentov in s tem emisij TGP.

Dejavnost javnega sektorja je večinoma pisarniška dejavnost, zato je predvsem kot ukrep ozaveščanja javnih uslužbencev, pa tudi zaradi zmanjšanja vplivov na okolje, primerno vpeljati koncept zelene pisarne na ravni celotne javne uprave.

8) Izobraževanje in usposabljanje za zeleno gospodarstvo

Nosilci: MIZŠ, MOP in drugi

Področje vzgoje in izobraževanja je pomembno za usposobitev mladine in odraslih za delo in življenje v zelenem gospodarstvu. Mladim in odraslim je treba zagotoviti pogoje za pridobitev znanj, spretnosti in kompetenc, ki so potrebni za prehod v zeleno gospodarstvo in v podporo zelenim delovnim mestom, za prehod v nizkoogljično družbo in učinkovito rabo naravnih virov. Hkrati so ustrezna znanja in kompetence pomembni za življenje posameznika v skladu s cilji zelenega gospodarstva, saj vplivajo na vzorce potrošnje in proizvodnje za okoljsko trajnost oziroma vplivajo na življenjski slog posameznika in širše družbene skupnosti.

V procesih ustvarjanja, prenosa in uporabe znanja in spretnosti je zato nujno okrepiti znanja in kompetence, ki prispevajo k uresničevanju ciljev zelenega gospodarstva in oblikovanju zelenih delovnih mest. Pri tem ni pomembno samo izobraževanje in usposabljanje mladine, temveč je treba navedena znanja vgraditi v koncept vseživljenjskega izobraževanja, kjer je treba posebno pozornost nameniti delovno aktivnemu prebivalstvu. Poseben izziv namreč je, kako ta del populacije opremiti z znanji in kompetencami, potrebnimi za premostitev vrzeli med znanji in kompetencami odraslih, ki so jih pridobili v preteklosti, ter znanji in kompetencami, potrebnimi v družbi, usmerjeni v zeleno gospodarstvo, zelena delovna mesta in v spremenjen življenjski slog.

Glede na to, da so možnosti za odpiranje novih, zelenih delovnih mest na številnih področjih velike (npr. trajnostne lokalno oskrbne in gozdno-lesne verige, recikliranje odpadkov, upravljanje z vodami, povečanje sečnje, lesne verige, novi obrati predindustrijske obdelave lesa, obnovljivi viri energije, pridelava in predelava hrane), je treba ta področja ustrezno upoštevati pri načrtovanju in izvajanju ukrepov za zadostitev potreb trga dela v sistemih vzgoje in izobraževanja ter usposabljanja.

Spremenjene družbene okoliščine in izzivi prehoda v zeleno gospodarstvo zahtevajo številne spremembe tudi v načinu izvajanja vzgojno-izobraževalne dejavnosti, med drugim z ozelenitvijo izobraževalne infrastrukture z zmanjševanjem okoljskega vpliva ter povečano snovno in energetske učinkovitostjo ter z vpeljavo trajnostnega načina življenja in delovanja vzgojno-izobraževalnih ustanov. Spremenjeni koncepti dela zahtevajo ustvarjanje ustreznih podpornih okolij za ustvarjanje in prenos znanja (povezovanje med institucijami za ustvarjanje in prenos znanja in gospodarstvom), predvsem pa za usposobitev mladih za ustvarjalno reševanje problemov v procesu pridobivanja in udeležanja pridobljenega znanja.

9) Zelene prakse v kmetijstvu

Nosilec: MKGP

Temelj dolgoročne strategije v kmetijstvu v Sloveniji je zagotavljanje samooskrbe s hrano, varovanje naravnih virov in biotske raznovrstnosti ter zagotavljanje in ustvarjanje delovnih mest tako v kmetijstvu in živilstvu kot tudi na področju gozdarstva. Podeželje se v zvezi s tem pojmuje celovito, po načelu trajnostnega razvoja z vidika treh stebrov, ki trajnostni razvoj določajo; gospodarskega razvoja, socialnega razvoja ter varstva okolja.

Tudi v politiki kmetijstva in razvoja podeželja je trajnostni razvoj kot strateška osnovna usmeritev bistven za trajnostno ravnanje in uporabo naravnih virov. Z doslednim upoštevanjem teh načel ustvarjamo na področju pridelave hrane in razvoja podeželja premike pri varovanju kmetijskih zemljišč pred trajno spremembo namembnosti ter pri zmanjševanju emisij toplogrednih plinov, ohranitvi biotske raznovrstnosti in značilne kulturne krajine ter gospodarnem ravnanju z vodnimi viri, pri čemer prav te potencialne prepoznavamo kot priložnosti. Ob tem ne gre zanemariti socialnih vidikov, prostorskega razvoja in ohranitve vasi, zaselkov in posameznih gospodarstev, ki tvorijo želeno vitalno podeželje, ki je del trajnostnega pristopa in h kateremu stremi tudi nova kmetijska politika.

Eden ključnih premikov v politiki kmetijstva in razvoja podeželja prek skupne kmetijske politike je upoštevanje in zmanjševanje negativnega okoljskega vpliva teh politik prek ozelenitve neposrednih plačil in predvsem močne okoljske razsežnosti politike razvoja podeželja. Okoljski vidik je upoštevan tako pri investicijskih ukrepih PRP 2014–2020 kot tudi pri ukrepih, vezanih na površino ali živali, ki bodo v novem programskem obdobju bistveno bolj ciljno usmerjeni in utemeljeni glede okoljskega učinka. Poleg kmetijsko-okoljsko-podnebnih plačil in ekološkega kmetovanja je ustvarjanje novih zelenih delovnih mest bistvo ukrepanja, hkrati pa horizontalno vsebinsko povezuje in dopolnjuje (oziroma podpira) pristop k inovacijam in prenosu znanja ter sodelovanje. Podnebne spremembe, skrb za okolje in inovacije so neločljivi del vseh ukrepov PRP 2014–2020.

Priložnosti zelenega razvoja v sektorju pridelave hrane, celovitega razvoja podeželja in gozdarstva so v ustvarjanju lokalne trajnostne oskrbe in kratkih verig, ki imajo poleg povečevanja lokalne samooskrbe in ohranjanja ali povečevanja števila zelenih delovnih mest učinke tudi na trajnostno rabo kmetijskih zemljišč, pa tudi močne pozitivne okoljske učinke prek zmanjševanja emisij toplogrednih plinov (manj prometa, skladiščenja).

Dobre kmetijske prakse in priložnosti, ki jih ima Slovenija s svojimi naravnimi danostmi, so razvoj in uporaba tehnologij in praks, ki so okoljsko sprejemljivejše in pripomorejo k razvoju izdelkov z višjo dodano vrednostjo (sheme kakovosti, lokalna ekološka pridelava). Vsi ukrepi kmetijske politike morajo prispevati k uveljavljanju večnamenskega modela razvoja kmetijstva, ki bo moralo hkrati upoštevati tako večjo ekonomsko kot tudi okoljsko učinkovitost. Trajnostna in učinkovita raba naravnih virov je eden od ključnih dejavnikov povečevanja učinkovitosti, tako ekonomske kot tudi okoljske. Za ohranjanje biotske raznovrstnosti je ustrezna kmetijska raba eden ključnih dejavnikov – to se posebej velja za rabo travinja na območjih Natura.

Ukrepi za ohranjanje biotske raznovrstnosti so vključeni tudi v PRP 2014–2020 (KOPOP, EK). Ukrep KOPOP je namenjen ohranjanju in spodbujanju nadstandardnih kmetijskih praks, kjer veljajo višje zahteve od običajne kmetijske prakse. Podpora je tako namenjena tistim kmetijskim gospodarstvom (KMG), ki pri gospodarjenju s kmetijskimi zemljišči prispevajo k ohranjanju biotske raznovrstnosti in krajine ter varovanju vodnih virov in s prilagoditvijo kmetovanja prispevajo k blaženju in prilagajanju podnebnim spremembam. Aktivnosti, ki se bodo izvajale in bodo prispevale k ohranjanju oziroma izboljšanju stanja, so v ukrepu KOPOP opredeljene kot zahteve v okviru operacij (npr. operacije posebni traviščni habitati, traviščni habitati metuljev, habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje, ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija, ohranjanje visokodebelnih travniških sadovnjakov).

Ukrep ekološkega kmetovanja (EK) je namenjen za izvajanje kmetovanja, ki omogoča varovanje in izboljšanje okolja, sestavin krajine, naravnih virov in biotske raznovrstnosti ter prilagajanje podnebnim spremembam.

Ukrep plačila območjem z naravnimi ali drugimi omejitvami (OMD) je namenjen za ohranitev in nadaljnje opravljanje kmetijske dejavnosti v gorskih območjih, kjer so stroški in izguba dohodka pri kmetovanju relativno višji kot v območjih z ugodnimi pridelovalnimi razmerami, za ohranitev in nadaljnje opravljanje kmetijske dejavnosti na območjih, ki niso gorska in imajo pomembne naravne omejitve. Podpora kmetijskim gospodarstvom v drugih območjih, ki imajo pomembne naravne omejitve, predvsem naslednje cilje:

- vzdrževanje krajine s spodbujanjem upravljanja zemljišč kljub težkim razmeram kmetovanja in s tem varovanje zlasti tal pred erozijo ali izgubo biotske raznovrstnosti ter
- vzdrževanje kulturne krajine kot turističnega potenciala in prostora za rekreacijo.

Javno naročanje hrane in živil

Poleg Uredbe o zelenem javnem naročanju, ki opredeljuje delež ekoloških živil, je na področju javnega

naročanja hrane in živil pomembno tudi izvajanje Zakona o javnem naročanju: dobra praksa glede podpore izvajalcem javnih naročil in s povezovanjem teh s ponudniki obstaja na področju javnega naročanja hrane in živil, kjer je MKGP z regijskimi konferencami za razvoj kratkih verig in lokalne samooskrbe, objavo priporočil za javno naročanje hrane in živil (v sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za javno naročanje) ter drugimi aktivnostmi že pripomogel k napredku na področju boljše in učinkovitejše rabe možnosti ZJN (v letu 2013 se je začel uporabljati spremenjeni 14. člen). Delež lokalne hrane in živil v celotni količini nabavljene hrane v javnih zavodih po zadnjih podatkih znaša 38,7 %, pred spremembo 14. člena zakona o javnem naročanju pa je znašal 30,1 %. Rezultati ankete, ki jo je oktobra 2014 izvedlo MKGP na javnih vzgojno-varstvenih institucijah (sodelovalo je 288 vrtcev in šol), kažejo, da 78 % osnovnih šol in vrtcev pri naročanju hrane in živil daje lokalni hrani zelo velik pomen in da si prizadevajo za njen čim višji delež. 85 % jih je odgovorilo, da pred izvedbo javnega naročila izvajajo lastne raziskave trga. Zaznali smo tudi napredek pri deležu ekološke hrane. Ta se je glede na celotno količino naročene hrane in živil v zavodih povečal za 6,6 %. Pred spremembo zakonodaje je znašal 6,4 %, po njeni spremembi pa 13,0 %. Delež ekološke hrane in živil slovenskega izvora od skupne količine naročene ekološke hrane in živil pa se je povečal za 7,5 %. Pred spremembo zakonodaje je znašal 16,4 %, po njeni spremembi pa 23,9 %.

Kljub temu pa vzpostavitev sistema javnega naročanja hrane z upoštevanjem kratkih verig in načel zelenega javnega naročanja, prilagojenega posameznim naročnikom (vzgojno-izobraževalni zavodi, bolnišnice, socialno-varstveni zavodi idr.) glede poenostavitve in boljše učinkovitosti ostaja pomemben izziv za prihodnost.

10) Podporne aktivnosti

Nosilec: MOP

10.1 Podatkovna infrastruktura za zeleno gospodarstvo

Za potrebe učinkovitega odločanja ter upravljanja s prostorom in okoljem ter zagotavljanje zelene rasti je treba vzpostaviti sodobno podatkovno infrastrukturo, prek katere bodo na standardizirani način hitro in enostavno dostopni kakovostni podatki o prostoru in okolju ter storitve povezane z njimi. Pri izgradnji podatkovne infrastrukture bodo uporabljeni tudi horizontalni gradniki informacijsko-komunikacijskega sistema državne uprave.

S povezljivimi (medopravilnimi), enostavno dostopnimi in zanesljivimi zbirkami podatkov o okolju in prostoru bo omogočen hitrejši gospodarski razvoj, s čimer bomo prispevali k prijaznejšemu podjetniškemu okolju, zagotovili boljše in hitrejše odločanje o okoljskih vprašanjih ter vzpostavili podlago za podjetniški razvoj novih produktov. Uporaba kakovostnih in enostavno dostopnih podatkov prek spleta v procesih upravljanja s prostorom in okoljem omogoča upoštevanje načela trajnostnega razvoja v gospodarstvu, nudi ustrezno podlago za vodenje okoljske in prostorske politike v Sloveniji, kar bo ugodno vplivalo na »ozelenitev gospodarstva«. Za uporabnike je ključno, da so podatki o okolju, prostoru in vodah geografsko locirani. Takšne podatke lahko predstavimo grafično z geografskimi informacijskimi sistemi (GIS), ki omogočajo obdelave in analize. Za izvajanje analiz in obdelavo podatkov v različnih procesih je treba vzpostaviti sodoben geografski informacijski sistem na ravni države. Področij, kjer se uporabljajo takšni podatki, je vsak dan več (npr. prostorsko načrtovanje, okolje, upravljanje z vodami, zdravstvo, promet, kmetijstvo, gospodarstvo, zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, učinkovitejša uporaba naravnih virov, manjšanje socialnih razlik, upravljanje z odpadki).

MOP bo z omogočanjem dostopa do informacij ustvarjal zelena delovna mesta, saj bo dal na voljo podatke, ki doslej niso bili dostopni, kar pa bo spodbudilo podjetniške dejavnosti. Podatki o prostoru in okolju ter informacijska infrastruktura, kot je zasnovana v programu projektov eProstor, eOkolje in eVode, je namreč dobra podlaga za inovativno *start up* podjetništvo, ki bo zagotavljalo izdelke z visoko dodano vrednostjo.

Opisane zastavljene strateške cilje bomo uresničili z izvedbo programov projektov eProstor, eOkolje in eVode.

10.1.1. Program projektov eProstor

Nosilca: MOP, GURS

Za potrebe učinkovitega upravljanja s prostorom in nepremičninami se bo izvedel Program projektov eProstor. S tem bo vzpostavljena skupna infrastruktura za prostorske informacije, vzpostavljen prostorski informacijski sistem in prenovljen sistem nepremičninskih evidenc. V okviru Programa projektov eProstor bodo imeli uporabniki na enem mestu zbrane, enostavno dostopne in razumljive ter povezane in standardizirane najpomembnejše informacije o stanju prostora in vzpostavljeno enotno informacijsko infrastrukturo za prostorske informacije. Zagotovljen bo dostop do zbirk prostorskih podatkov, kar bo spodbujalo gospodarsko rast in izboljšalo kakovost obstoječih zbirk podatkov, predvsem njihove lokacijske umeščenosti. Do nekaterih zbirk podatkov bo dostop brezplačen (npr. podatki o upravnih aktih na področju graditve, topografski podatki). Optimizirani bodo procesi na področju prostorskega načrtovanja, graditve objektov in upravljanja z nepremičninami. Na podlagi vzpostavljenih zbirk prostorskih podatkov in optimiziranih procesih bo vzpostavljeno elektronsko poslovanje v postopkih pridobitve gradbenega dovoljenja (eGraditev), priprave prostorskih aktov (ePlan) in evidentiranja nepremičnin.

Program projektov eProstor bo ugodno vplival na vzpostavitev prijaznega okolja za tuje in domače naložbe, saj bo zagotovljena večja preglednost in učinkovitost pri urejanju prostora, graditvi objektov in upravljanju z nepremičninami. Omogočen bo hitrejši investicijski cikel, kar bo spodbudilo gospodarsko rast v državi in prispevalo k dolgoročnemu gospodarskemu razvoju in povečanju blaginje prebivalcev.

Kakovostni prostorski podatki so podlaga za odločevalce glede prehoda v zeleno gospodarstvo. Na podlagi kakovostnih podatkov je mogoče spremljati prostorski razvoj, predvsem razvoj poselitve in načrtovanja infrastrukturnih objektov. S podatki o rabi prostora je mogoče določiti spremembe prostora in zaznati trende prostorskega razvoja. Mogoče je prepoznati pritiske na prostor, ki vplivajo na razvoj urbanega sistema, na odnose med urbani in podeželskimi območji ter na razvoj in dostop do infrastrukture. Z analizo zaznanih trendov je mogoče predvideti negativne učinke na prostor, predvsem na obrobjih mest in v širših območjih mestnih regij, na območjih pomembnejših priključkov na prometne koridorje, na območjih s posebnimi potenciali (obalna območja, gorska območja ipd.) itd. Zaznani spontani in nekontrolirani razvoj je mogoče z učinkovitimi ukrepi usmeriti v vzdržnega, ki bo ob varovanju okolja, ohranjanju narave in kulturne dediščine v prostoru omogočal optimalno poselitve in infrastrukturo.

10.1.2. eVode

Nosilec: MOP

Projekt eVode vključuje vzpostavitev in nadgradnjo ključnih evidenc s področja upravljanja z vodami na Agenciji RS za okolje in omogočanje vsem uporabnikom brezplačni dostop do informacij s področja upravljanja z vodami na enem mestu prek spletne vstopne točke na svetovnem medmrežju. Dolgoročni cilj projekta je tudi informatizacija upravnih postopkov na področju upravljanja z vodami, ki bi vsebinsko zaključil projekt eVode na način, ki omogoča povezavo s sorodnimi e-storitvami javne uprave. MOP pričakuje, da bo z omogočanjem brezplačnega spletnega dostopa in prenosa informacij s področja upravljanja z vodami ustvarjal zelena delovna mesta, saj bo brezplačno dal na voljo podatke, ki so bili naročeni z javnimi sredstvi in doslej niso bili dostopni širši javnosti. Kot primer navajamo podatke LIDAR, ki jih je ministrstvo zagotovilo za območje celotne države, zaradi širokega spektra uporabe pričakujemo tudi rast zelenih delovnih mest ter učinkovitejše in hitrejšo prostorsko načrtovanje. Uporabni so za izdelavo hidrološko hidravličnih študij, načrtovanje ukrepov za povečevanje poplavne varnosti, spremljanje sprememb v okolju, prostorsko načrtovanje, energetiko, arheologijo, kmetijstvo, gozdarstvo, obrambo ipd.

10.1.3 eOkolje

Nosilec: MOP

Aktivnosti pod naslovom eOkolje vključujejo vzpostavitev in nadgradnjo ključnih evidenc s področja okolja in narave na Agenciji RS za okolje in omogočanje dostopa uporabnikom do teh informacij na enem mestu prek spletne vstopne točke na svetovnem medmrežju. Dolgoročni cilj projekta je tudi informatizacija upravnih postopkov na področju okolja, ki bi vsebinsko zaključil projekt eOkolje na način, ki omogoča povezavo s sorodnimi e-storitvami javne uprave. Omogočeno bo izdelovanje okoljskih analiz, analiz primernosti za posege v prostor, »hotspot« analiz za določanje kritičnih točk glede okolja. Ti podatki in analize bodo podlaga za odločanje politik, spodbujanje inovacij in investicij tudi za zeleno gospodarstvo.

Priloga

Načrt aktivnosti ministrstev in vladnih služb (NAMVS) 2015–2016, povezanih s prehodom v zeleno gospodarstvo

1) Trajnostno upravljanje z viri

1.1. Spodbujanje spreminjanja odpadkov v vir

V pripravi je operativni program **ravnanja** z odpadki, ki bo vključeval program preprečevanja nastajanja odpadkov.

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Priprava Operativnega programa ravnanja z odpadki		MOP	December 2015	Celovit strateški program bo omogočal učinkovito ravnanje z odpadki, ki bodo vse bolj postali vir gospodarstva.
Priprava programa preprečevanja nastajanja odpadkov		MOP	December 2015	
Aktivnosti za vključitev v program Ellen MacArthur CE 100 Regions: Ustanovitev projektne skupine. Izvedba včlanitve (članarina, tehnični dogovori).	MOP	MOP, SVRK, MGRT, MIZŠ	December 2015	Dvig usposobljenosti ključnih akterjev (javna uprava, gospodarstvo) za poznavanje in uporabo koncepta krožnega gospodarstva.
Soorganizacija konference o krožnem gospodarstvu novembra 2015	Delno MOP	MOP, Ekologi brez meja	November 2015	Dvig usposobljenosti udeležencev, prepoznavanje priložnosti s strani gospodarstva in mladih, mreženje med udeleženci.
Aktivna promocija krožnega gospodarstva: Pilotni projekt	MOP	MOP	Junij 2016	Promocija koncepta krožnega gospodarstva slovenskemu gospodarstvu s poudarkom na malih in srednje velikih podjetjih ter lokalnih skupnosti. Okrepljen interes za trajnostno naravnano in energetsko in snovno učinkovito poslovanje slovenskih gospodarskih družb ter razumevanje temeljnih načel

krožnega gospodarstva v izbranih javnostih.

1.2. Prostor kot vir in potencial

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Ukrep: Dostop do informacij o degradiranih območjih	Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR)	MGRT, SVRK, MOP	2016	
Dodelava metodologije za določitev tipov in potencialne rabe degradiranih območij	Državni proračun	MOP, MGRT	Januar 2016	Izboljšanje ponudbe zemljišč za investicije, učinkovitejše upravljanje z zemljišči in prenova oziroma ponovna raba degradiranih zemljišč.
Popis degradiranih območij po tipu in velikosti		MGRT, MOP	December 2016	
Priprava priročnika (manual/guidelines) za pripravo vlaganja v RS (postopek priprave projektov, pridobivanja soglasij, dovoljenj, vpisov v evidence ipd.)		SPIRIT, MOP, upravne enote	December 2016	
Poenostavitev administrativnih postopkov za pridobivanje dovoljenj, vezanih na prostor: <ul style="list-style-type: none"> - Uzakonitev predodločbe kot instrumenta večje investicijske varnosti in mehanizma za ustalitev režimov, ki vplivajo na izvedbo investicije - Dopustnost manjših odstopanj od projekta, ki ne terjajo novega oziroma spremenjenega gradbenega dovoljenja - Izboljšave procesnih določb (popolnost vloge, stranke in stranski udeleženci, redna in izredna pravna sredstva - Uzakonitev zastaranja inšpekcijskega nadzora - Legalizacija objektov 	Državni proračun	MOP	Marec 2016	Poenostavitev administrativnih postopkov za pridobivanje dovoljenj, vezanih na prostor
Sprejem uredbe za omogočanje sofinanciranja projektov odprave zaraščanja kmetijskih zemljišč.	Državni proračun	MGKP	Januar 2016	S tem bo omogočena vzpostavitev temeljne vloge kmetijskih zemljišč, ki je pridelava hrane.

1.3. Upravljanje z vodami

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
<ul style="list-style-type: none"> - Nadgradnja spletnega portala eVode 	<ul style="list-style-type: none"> - Državni proračun - Vodni sklad - Kohezijski sklad EU (KS) - ESRR - Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja (EKSRP) 	MOP, ARSO, DRSV	Junij 2016	<p>Učinkovito upravljanje z vodami.</p> <p>Povečanje dostopnosti do informacij omogoča razvoj zelenih delovnih mest (gradbeništvo, vodarstvo, IT, prostorsko načrtovanje, geodezija ipd.).</p>
<p>Urejanje voda</p> <ul style="list-style-type: none"> - Akcijski načrt interventnih aktivnosti zaradi poplav - Aktivno izvajanje obstoječih gradbenih protipoplavnih ukrepov - Obvladovanje poplavne ogroženosti na 61 območjih pomembnega vpliva poplav z gradbenimi in negradbenimi protipoplavnimi ukrepi 	<ul style="list-style-type: none"> - Državni proračun - Vodni sklad - Sklad za podnebne spremembe - KS - ESRR 	MOP, ARSO, DRSV	December 2015	<p>Preprečitev nastanka še večjih škod, izvedba nujnih del.</p> <p>Manj žrtev in nižje škode v primeru škodljivega delovanja voda (boljša preventiva, boljše pripravljenost, boljše ukrepanje).</p> <p>Povečanje sredstev rednega vzdrževanja vodotokov, vodne infrastrukture ter vodnih in priobalnih zemljišč vpliva na gospodarski zagon. Zelena delovna mesta.</p>

<p>Varstvo voda</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izvajanje ukrepov NUV II za izboljšanje stanja voda - Spodbujanje učinkovite in trajnostne rabe vode - Oblikovanje ustrezne cenovne politike - Izvajanje ukrepov za varstvo morskega okolja - 6. prednostna os Operativni program pomorstva in ribištva: 3 projekti za zagotovitev dodatnih informacij o stanju morskega okolja - Ukrepi za izboljšanje in ohranjanje dobrega stanja morskega okolja na subregiji Jadransko morje v regiji Sredozemlje - Doseganje standardov opremljenosti¹ območij poselitve z infrastrukturo za odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode² - Doseganje standardov opremljenosti znotraj območja poselitve za posamezne stavbe, za katere iz upravičenih razlogov ni mogoče zagotoviti odvajanja komunalne odpadne vode v javno kanalizacijo 	<ul style="list-style-type: none"> - Vodni sklad, KS, ESRR, občinska sredstva - Državni proračun - Evropski sklad za pomorstvo in ribištvo (ESPR) - ostali EU skladi 	MOP	December 2015	<p>Zelena delovna mesta. Dobro stanje voda. Posreden vpliv na rast gospodarstva, vezanega na morsko okolje, zaradi dobrega stanja, ki omogoča rabo virov morskega okolja (ribištvo) in tudi privlačnosti okolja (turizem idr.). Posredni učinek na gospodarstvo z vidika ekoinovacij zaradi boljšega poznavanja morskega okolja. Ekoinovacije lahko prispevajo k učinkovitejšim ukrepom za varstvo morskega okolja (npr. onesnaževanje morskega okolja z žveplom in ladijskimi gorivi se lahko odpravi z ustrezno tehnologijo, vgrajeno v ladje; itd.) Na ta način se bo omogočila tudi povezanost na ravni (pod)regije, kar bo omogočilo krepitev gospodarskega sodelovanja in trajnostne rasti na (pod)regiji, tudi Jadransko-jonske makroregionalne strategije.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izboljšanje stanja okolja z izgradnjo kanalizacijskega omrežja - Izboljšanje stanja okolja z individualnimi ureditvami odvajanja in čiščenja (male komunalne čistilne naprave, greznice)
<p>Raba voda</p> <ul style="list-style-type: none"> - Doseganje standardov opremljenosti območij poselitve z javnim vodovodom³ 	<ul style="list-style-type: none"> - Evropski strukturni in investicijski skladi 2014–2020 	MOP	December 2015	<p>Trajnostna in varčna raba vodnih virov. Uporaba najboljših razpoložljivih tehnologij, ki omogočajo manjši vpliv na okolje.</p>

¹ Opremljanje s kanalizacijskim omrežjem oziroma zagotavljanje infrastrukture za odvajanje in čiščenje je v pristojnosti občin (odvajanje in čiščenje komunalne odpadne vode je občinska gospodarska javna služba)

² Na območjih iz osnovnega programa OP obvezna izgradnja omrežja, na območjih poselitve dodatnega programa OP pa, če je to tehnično-tehnološko in ekonomsko upravičeno; če se obremenitev ali del obremenitve s komunalno odpadno vodo s teh območij odvaja v javno kanalizacijo, je obvezno za to komunalno odpadno vodo zagotoviti ustrezno čiščenje.

³ Opremljanje z javnim vodovodom je v pristojnosti občin.

- Zmanjšanje vodnih izgub ⁴ - Spodbujanje varčne rabe pitne vode ⁵	- Državni proračun - Občinska sredstva - Finančne spodbude proizvajalcev ali prodajalcev varčnih naprav			Zmanjšanje porabe energije. Zmanjšanje porabe sredstev, namenjenih za oskrbo s pitno vodo. Povečevanje števila delovnih mest.
Tehnološke posodobitve velikih namakalnih sistemov	- EKSRP	MKGP	Decembar 2015	Manjše izgube vode v namakalnih sistemih. Večja učinkovitost namakanja in izkoriščenosti namakalnih sistemov.
Načrt namakanja v RS		MKGP	Julij 2016	

1.4. Upravljanje z območji varstva narave

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Priprava projektov državnega pomena na podlagi Programa upravljanja območij Natura 2000, ki iščejo sinergije med ohranjanjem narave, turizmom in varstvom kulturne dediščine ⁶ – MK v sodelovanju z MGRT in MOP pripravi usklajen INOP s 5 projekti državnega pomena maksimalnih povezav za vsa tri področja	ESRR	MK, MOP, MGRT	Oktober 2016	Zagotovitev zglede urejenega ohranjanja vrst in habitatnih tipov na območjih Natura 2000, ki so prednostna glede zgostitev več vrst in habitatnih tipov v neugodnem stanju ohranjenosti; kot nadgradnja in posreden prispevek k ciljem omrežja Natura 2000 pa razvita kakovostna interpretacija pomena ohranjanja biotske raznovrstnosti. Išče se sinergijo tudi z varstvom in interpretacijo kulturne dediščine ter turizmom. 5 demonstracijskih projektov za obisk območij Natura 2000 bo promovirani.

⁴Zmanjšanje vodnih izgub je v pristojnosti občin in izvajalcev javnih služb.

⁵Varčna raba pitne vode je v pristojnosti lastnikov stavb.

⁶Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015–2020, priloga 6.4, tabela A.

http://www.natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/PUN__Pril6.4Projekti.pdf

				ralo primerjalno prednost zelenega turizma Slovenije glede ohranjanja narave in iskanja sinergij s kulturno dediščino ter usmerjalo obiskovalce za obisk drugih naravnih in kulturnih znamenitosti.
Priprava projektov ohranjanja narave v zavarovanih območjih na podlagi Programa upravljanja območij Natura 20007 – Priprava predlogov projektov – Soglasje MOP k predlogom projektov (praviloma v okviru letnih programov dela)	LIFE, ESRR, INTERREG, mednarodni finančni mehanizmi (npr. EGP)	MOP in upravljavci zavarovanih območij-direktorji	September 2016	Pripravljen vsaj en predlog projekta za vsako zavarovano območje. Biotska raznovrstnost izboljšuje delovanje ekosistemov in ekosistemske storitve, kar ugodno vpliva tudi na kakovost bivanja in gospodarstvo.
Priprava načrtov upravljanja zavarovanih območij: – Obravnava predlogov načrtov upravljanja na svetih/odborih upravljavcev – Priprava osnutkov uredb – Potrditev uredb na vladi	MOP	MOP in upravljavci zavarovanih območij-direktorji	December 2016	Potrjeni 3 načrti upravljanja.
Primeri dobrih praks povezovanja ohranjanja narave z razvojem v zavarovanih območjih: – Dogovor MOP in skupnosti parkov o ožji izbiri primerov dobrih praks – Objava opisov dobrih praks na spletni strani Skupnosti parkov in spletni strani MOP	MOP in projektna sredstva	Upravljavci zavarovanih območij – direktorji	Junij 2016	Skupnost parkov Slovenije pripravi predstavitev primerov dobrih praks (vsaj enega na zavarovano območje)
Ukrepi KOPOP za ohranjanje biotske raznovrstnosti (npr. operacije posebni traviščni habitati, traviščni habitati metuljev, habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov, reja lokalnih pasem, ki jim grozi prenehanje reje, ohranjanje rastlinskih genskih virov, ki jim grozi genska erozija).	PRP 2014–2020	MKGP	December 2016	Aktivnosti, ki se bodo izvajale, bodo prispevale k ohranjanju biotske raznovrstnosti in krajine, varovanju vodnih virov, ter s prilagoditvijo kmetovanja prispevajo k blaženju podnebnih sprememb in prilagajanju nanje.

⁷ Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015–2020, priloga 6.4, vse preglednice.
http://www.natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/LIFE_Upravljanje/PUN__Pril6.4Projekti.pdf

1.5 Trajnostno upravljanje z gozdom

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Izvajanje javne gozdarske službe	MKGP	MKGP, Zavod za gozdove Slovenije (ZGS)		Spremljanje stanja in razvoja gozda, usmerja gospodarjenje z gozdom, strokovno svetuje lastnikom in jih usposablja, zagotavljanje izvorno ustreznega in kakovostnega gozdno reprodukcijskega materiala).
Financiranje ukrepov varstva gozdov	MKGP	MKGP, ZGS		
Sofinanciranje odprave škode in obnove gozdov, ki jih prizadenejo naravne ujme	PRP, MKGP	MKGP, AKTRP, ZGS		
Sofinanciranje ukrepov obnove in nege gozdov in ukrepov za izboljšanje življenjskega prostora prostoživečih živali, prednostno ukrepov iz Programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015–2020	MKGP	MKGP, ZGS		
Financiranje raziskav na področju gozdarstva	MKGP, MIZŠ, ARRS			

1.6 Les kot vir za trajnostni razvoj gospodarstva

Dejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Izvajanje akcijskega načrta za povečanje konkurenčnosti gozdno – lesne verige v Sloveniji do leta 2020 »Les je lep«	MKGP, MGRT, MI, MDDSZ, Slovenski podjetniški sklad, regionalni razvojni sklad, EKO sklad,	MKGP, MGRT, MI, MDDSZ, Slovenski podjetniški sklad, regionalni razvojni sklad, organi v sestavi navedenih ministrstev, Gospodarska zbornica Slovenije (področje gozdarstva in lesarstva) ipd.	December 2020	Zagotavljanje trajnih zelenih delovnih mest, trajnostno upravljanje z gozdom

Naložbe v predindustrijsko predelavo lesa za mikro in mala podjetja	PRP, MKGP	MKGP, PRP, AKTRP	December 2020	
Naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti	PRP, MKGP	MKGP, PRP, AKTRP	December 2020	

1.7 Trajnostno upravljanje z viri kot priložnost za večjo socialno vključenost

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Večja usmerjenost javnih del na področja trajnostnega upravljanja z viri (degradirana območja, urejanje vodotokov, gozdov ipd.) Oblikovanje posebnega programa socialne aktivacije v povezavi s področji, omenjenimi v gradivu (urejanje degradiranih območij, ravnanje z odpadki, vodotoki, gozd).	MDDSZ MDDSZ - ESS	MDDSZ	December 2016	Oblikovanje zelenih delovnih mest ob hkratnem izboljševanju socialne enakosti in možnosti.
Analiza možnosti zaposlitve pripravnikov za potrebe spremljanja stanja ohranjanja evropsko pomembnih gozdnih vrst in habitatnih tipov ter za izvedbo ukrepov na področju gozdarstva iz vladnega programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015–2020 (ob ustreznem usposabljanju) – ter povezava na vladno gradivo "analiza pripravništva" in jamstva za mlade 2016–2020.		MDDSZ v sodelovanju z MKGP	2015 in 2016	

2) Zelena rast gospodarstva

2.1 Raziskave, razvoj in inovacije za zeleno rast

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Priprava in izvedba instrumentov za podporo aktivnostim v skladu z ukrepi, opredeljenimi v SPS in operativnem programu.	Skladi ESI, v skladu z razrezom, opredeljenim v operativnem programu za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020 (OP EKP).	MGRT, MIZŠ, SVRK, MGKP	December 2016	Oblikovanje platforme za osredotočenje razvojnih vlaganj na področja, kjer ima Slovenija kritično maso znanja, zmogljivosti in kompetenc in na katerih ima inovacijski potencial za uveljavitev na svetovnih trgih ter s tem krepitev svoje prepoznavnosti. Cilji so krepitev konkurenčnosti gospodarstva s krepitvijo njegove inovacijske sposobnosti, diverzifikacijo obstoječe industrije in storitvenih dejavnosti ter rast novih in hitro rastočih industrij oziroma podjetij.

2.2 Drugi ukrepi za ozelenitev delovanja podjetij ter razvoj zelenih produktov in storitev

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu

Oblikovanje instrumenta za svetovanje malim in srednjim podjetjem ⁸	Skladi ESI	SVRK, MOP	December 2016	Izboljšanje deleža ekoinovacij, izboljšanje snovne in energetske učinkovitosti podjetij, več lokalnih ponudnikov, krepitev podjetij za vstop na nove zelene trge.
Oblikovanje enostavnega instrumenta za spodbujanje ekoinovacij (inovacijski vavčer) <ul style="list-style-type: none"> – Svetovanje/rešitve na področju ekodizajna oziroma ekološke zasnove izdelkov in storitev (npr. trajnostno gradbeništvo) – Svetovanje/rešitve na področju snovne učinkovitosti (zmanjšanje količine uporabljenih surovin, njihovo nadomeščanje z recikliranimi materiali (reciklaža), uporaba okolju prijaznih materialov) – Svetovanje/rešitve za izboljšanje energetske učinkovitosti proizvodnih procesov (zmanjšanje porabe energije in uporaba obnovljivih virov energije) – Svetovanje/rešitve na področju ravnanja z odpadki in vodami – Svetovanje pri vključevanju v sistem EMAS in za pridobitev drugih prostovoljnih okoljskih certifikatov (npr. ecolabel). 	Skladi ESI, Podnebni sklad	MGRT, SVRK, MOP, MKGP	December 2016	
Oblikovanje instrumenta za izboljšanje snovne in energetske učinkovitosti (povratni in nepovratni viri)	Skladi ESI, Ekosklad, SID banka itd.	MGRT, SVRK, MOP	December 2016	
Zeleni/trajnostni turizem <ul style="list-style-type: none"> – Podpora in razvoj projektov za vzpostavitev sinergij med ohranjanjem narave, njegovo promocijo in obiskom območij 		MGRT in MOP	December 2016	

3) Spodbujanje zaposlovanja na zelenih delovnih mestih in usposabljanje oseb na trgu dela za potrebe zelenega gospodarstva

⁸Vzpostaviti svetovanje za podjetja (financiranje iz skladov ESI in drugih skladov), ki vključuje: tehnično pomoč – nasvete za izboljšavo učinkovitosti rabe virov na posebnih področjih; primere dobre prakse; informacije o državnih strategijah, programih in ukrepih ter povezovanje z državnimi in regionalnimi partnerji; povezovanje s strokovnjaki in partnerji, ki razvijajo svetovalne storitve na področju; usposabljanje; pridobivanje jasnih statističnih podatkov o povrnitvi investicij v naložbe učinkovite rabe virov, tehnološke rešitve in možnosti za izboljšavo rabe virov v okviru sektorja ter stroškovno učinkovitost možnih rešitev; dostop do zbirke in orodij za primerjanje na evropski ravni, ki jo razvija The European Resource Efficiency Excellence Centre).

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Na področju spodbujanja zaposlovanja na zelenih delovnih mestih: Spodbujanje socialnega podjetništva – spodbujanje razvoja socialnih podjetij tipa B (zaposlovanje ranljivih skupin na trgu dela) v povezavi z zelenimi delovnimi mesti.	– Evropski socialni sklad (ESS)	MDDSZ	December 2016	
Predvideni razpis "zaposlitveni projekti na lokalni ravni" iz sredstev ESS povezati z ustvarjanjem zelenih delovnih mest in ustreznim usposabljanjem.	– ESS	MDDSZ v povezavi z MGRT, MKGP	December 2016	
Na področju izobraževanja in usposabljanja: <ul style="list-style-type: none"> – v programe usposabljanja, ki jih (so)financira ministrstvo, zajeti tudi potrebna znanja s področja razvoja zelenega gospodarstva, trajnostnega razvoja ipd., – po potrebi v sodelovanju z delodajalci oblikovati posebne programe usposabljanja. 		MDDSZ	December 2016	
Na področju zagotavljanja kakovostnega delovnega okolja: – povezati z ukrepi v okviru OP 2014–2020, PO 8, PN aktivno in zdravo staranje.		MDDSZ	December 2016	

4) Spodbujanje povpraševanja po zelenih izdelkih in storitvah, zeleno javno naročanje

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
<ul style="list-style-type: none"> – ZeJN – Analiza izvajanja uredbe in sistema zelenega javnega naročanja 	Državni proračun	MJU, MOP	December 2016	Podlage za morebitne spremembe uredbe o ZeJN
<ul style="list-style-type: none"> – Analiza trga in ponudnikov v Sloveniji po veljavni uredbi za posamezna področja iz uredbe. 	/	MGRT, MOP	December 2016	

– Analiza stroškovnih koristi zelenega javnega naročanja ⁹	/	MGRT, MOP	December 2016	
– Priprava izhodišč za zeleno javno naročanje projektiranja in gradnje cest	/	Zavod za gradbeništvo, MJU, MOP, MzI	December 2016	Povečanje deleža ZeJN, manjši okoljski vpliv gradnje velike infrastrukture
– Priprava priporočil/smernic za zeleno JN v prehranjevalni verigi	/	MKGP	December 2016	
– Na podlagi analiz prenova sistemske ureditve zelenega javnega naročanja	/	MJU / MOP	December 2017	Povečanje deleža ZeJN
Izdelava zbirke podatkov o dobrih praksah	/	MJU	December 2017	Preglednejši in hitrejši postopki izvedbe ZeJN
Povečanje finančnih spodbud gospodinjstvom za energetska učinkovitost stavb	Ekosklad	MOP	2015 in 2016	Nepovratne finančne spodbude za električna vozila in ugodni krediti za rabo obnovljivih virov energije, večjo energijsko učinkovitost stanovanjskih stavb in električna vozila ter ugodni krediti za različne ukrepe na področju varstva voda in učinkovite rabe vode ter ravnanja z odpadki prispevajo k bolj trajnostni potrošnji in manjšim vplivom na okolje.

5) Zelena proračunska reforma

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Zbrati osnovne informacije iz obstoječih študij in dosedanjega dela skupine o okoljskih davkih v Sloveniji. Pripraviti pregled študij in priporočil zunanjih institucij (OECD, EU).	Državni proračun	MF, MOP, MGRT; MKGP, MzI	December 2015	Pripraviti nabor ukrepov in njihov učinkov za uporabo fiskalne politike kot instrumenta spodbujanja aktivnosti, ki manj obremenjujejo okolje.
Analiza ¹⁰ obstoječih dajatev , ki sodijo v skupino okoljskih dajatev po mednarodni nomenklaturi in dajatev, ki so	Državni proračun	MF, MOP, MGRT, MzI, MKGP, občine ¹¹	December 2016	

⁹ Analiza je podlaga za ukrepe na tem področju.

¹⁰ Analiza mora vključevati vsaj podatke o stroških državnih organov in zavezancev pri pobiranju dajatev, ugotovljene administrativne ovire v zvezi s pobiranjem teh dajatev, višino pobranih dajatev in oceno vpliva na doseganje cilje okoljske politike.

¹¹ Pomemben del dajatev, povezanih z okoljem, je v pristojnosti občin. Dialog je pomemben zaradi vpliva na prihodke občin in zaradi njihovih odhodkov/subvencij.

povezane z učinkovito rabo energije, spodbujanjem rabe obnovljivih virov energije in smotrno rabo naravnih virov, vključno z analizo posameznih elementov vseh javnofinančnih dajatev, ki imajo vpliv na okoljske cilje.			
Analiza neposrednih izplačil iz državnega proračuna ali občinskih proračunov , ki imajo vpliv na doseganje okoljskih ciljev (bodisi subvencije, ki spodbujajo okolju prijazno ravnanje bodisi subvencije, ki spodbujajo porabo, ki okolju ni prijazna)	Državni proračun	MF, MOP, MGRT, MzI, MKGP, občine	
Pripraviti izbor možnosti za uvedbo ukrepov na področju okoljskih in drugih javnofinančnih dajatev, tako davkov v ožjem pomenu kakor tudi drugih (tudi izvenproračunskih) javnofinančnih virov, preučiti možnosti za odpravo okolju škodljivih subvencij in sprememb na področju drugih ukrepov, ki imajo negativne ali pozitivne okoljske vplive; vključno z analizo učinkov na gospodarstvo, zaposlovanje in druge deležnike ter okolje. Predloge utemeljiti na ustreznih modelih in pridobiti primere dobrih praks.	Verjetno bo treba vključiti zunanje sodelavce	MF, MOP, MGRT, MzI, MKGP; občine	December 2016
Opraviti javno razpravo z vsemi deležniki o predlogih reform.	Državni proračun	MF, MOP, MGRT, gospodarstvo	December 2016

6) Trajnostni urbani razvoj

Dejavnost	Poddejavnost	Finančni vir	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Vzpostavitev finančnih instrumentov za spodbujanje urbanega razvoja	Študija vrzeli za uporabo finančnih instrumentov za spodbujanje urbanega razvoja	Sredstva ESI	SVRK, MOP	2015 in 2016	Spodbuditev gospodarskih dejavnosti na prostih površinah v mestih, omejevanje širjenja na nove površine.
	Pilotni primer vpeljave finančnih instrumentov na primeru 1–2 slovenskih mest	Sredstva ESI, državni proračun (EIB itd.)	SVRK, MOP	December 2020	Spodbuditev investicij na prostih površinah v mestih.
Prenova SPRS	Opredelitev modela prostorskega razvoja in funkcionalnih urbanih območij: s podarkom na doseganju sinergij razvojnih politik v prostoru in priprava usmeritev za funkcionalna urbana območja	Državni proračun	MOP + resorji	Junij 2016 (prvi predlog)	Trajnostni prostorski razvoj (optimalna razporeditev središč za dostopnost do funkcij in storitev).
Izvajanje ukrepov trajnostnega urbanega razvoja	Priprava smernic za trajnostne urbane strategije MO		MOP	Julij 2015	Podpora celovitemu pristopu za povezovanje razvojnih rešitev in investicij s sinergijskimi učinki, spodbujanje trajnostnega urbanega razvoja.
	Teritorialni dialog z mesti (podpora izvajanju ukrepov)	Državni proračun	MOP	2014–2020	
	Spodbujanje trajnostnega urbanega razvoja z uporabo mehanizma CTN	Sredstva ESI, državni proračun	MOP, SVRK, MZI	2014–2023	
Program projektov e-prostor	Aktivnosti se prekrivajo z aktivnostmi iz poglavja prostor kot vir in jih zato tukaj ne navajamo				Podpora pripravi strateških dokumentov.
Mesec prostora: v 2015 namenjen sloganu »Mesta v prostoru – prostor v mestih«	<ul style="list-style-type: none"> – združevanje in promocija dogodkov – organizacija dogodkov 	Državni proračun	MOP, NVO, lokalne skupnosti itd.	Oktober 2015	Ozaveščanje za trajnostni urbani in prostorski razvoj: razvojna vprašanja urbanih območij, vloga mest in urbanih območij za trajnostni razvoj.

6.1 Trajnostna gradnja stavb

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Analiza 7. priloge Uredbe o zelenem javnem naročanju, vezane na gradnjo in stavbe, ter ocena njenih učinkov in slabosti njenih učinkov	Državni proračun.	MOP	December 2015	Spodbujanje trajnostne gradnje in uporabe trajnostnih proizvodov, povezovanje pristopov in aktivnosti, prispevek k zelenemu naročanju kot spodbujanje razvoja domače ponudbe in trga.
Analiza slovenskega trga zelenih gradbenih proizvodov in zelenih storitev na področju gradbeništva in stavb	Državni proračun	MOP	December 2015	
Pregled trajnostnih meril v domači zakonodaji in gradbenotehničnih predpisih	Državni proračun	MOP	December 2015	
Priprava metodologije za ocenjevanje ustreznosti investicije v energetske prenove stavb na podlagi načel trajnostne gradnje	Državni proračun	MOP, MzI, MJU	December 2016	
Spremljanje demonstracijskih projektov, ocena učinkov meril trajnostne gradnje	Državni proračun	MOP, MzI, MJU	December 2016	
Oblikovanje spletne strani trajnostne gradnje na portalu MOP: <ul style="list-style-type: none"> – promocija načel trajnostne gradnje – spremljanje in obveščanje o usmeritvah EU – spremljanje demonstracijskih primerov, ocena učinkov na podlagi meril trajnostne gradnje, evaluacija – predstavitev primerov dobrih praks z izvedeno oceno meril trajnostne gradnje in povezava na strani s podobno vsebino 	Državni proračun	MOP	2015 in 2016	Podporna aktivnost: prispeva k promociji trajnostne gradnje, izmenjavi izkušenj in omogoča dostop do informacij.
Sanacija stavb <ul style="list-style-type: none"> – Povečanje finančnih spodbud gospodinjstvom, lokalnim skupnostim in podjetjem za energetske sanacije stavb 	Državni proračun, skladi ESI, Ekosklad	MOP, MzI	2015 in 2016	Prispeva k zmanjšanju rabe virov, spodbuja uporabo trajnostnih proizvodov v gradbeništvu, prispeva k zmanjšanju ogljičnega odtisa stavb.

6.2 Trajnostna mobilnost

Dejavnost in poddejavnost	Finančni vir	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Investicije v železniško infrastrukturo	KS, državni proračun	DRSI	December 2020	Zagotavljanje oskrbe gospodarstva z ustrežno javno železniško infrastrukturo in trajnostne mobilnosti prebivalstva. Zmanjševanje emisij.
IJPP	KS, državni proračun	MZI	December 2016	Enotna vozovnica in optimizacija prevozov vpliva na boljšo in privlačnejšo ponudbo javnega potniškega prometa.
Priprava strategije na področju razvoja trga za vzpostavitve ustrezne infrastrukture v zvezi z alternativnimi gorivi v prometnem sektorju		MZI, MGRT, MF, MOP, MJU, SVRK	December 2016	Zagotavljanje javnih oskrbovalnih (UZP, SZP) in polnilnih postaj (elektrika). Zagotavljanje finančnih spodbud – subvencij za nabavo zasebnih polnilnih postaj (elektrika). Zagotovitev polnilnih postaj v javni upravi. Zagotovitev ustreznih količin SZP, UZP, vodika in električne energije glede na razvoj trga teh vozil. Zagotovitev zadostnega števila oskrbovalnih oziroma polnilnih postaj glede na razvoj trga teh vozil.
E-mobilnost–električne polnilnice	KS	MZI	December 2016	Spodbujanje elektromobilnosti, s katero se zmanjšujeta onesnaženost zraka in hrup v mestih, povečajo pa se energetska samooskrba in prihranki energije ter se zmanjšajo emisije TGP.
Trajnostna mobilnost: – Razpis za pripravo CPS ¹² , – Razpis za sofinanciranje ukrepov na podlagi sprejetih CPS	ESRR, državni proračun	MZI	December 2015 December 2018	Izdelava celostnih prometnih strategij (CPS) na lokalni ravni. Izvedba ukrepov za spodbujanje peš in kolesarskega prometa, zelene logistike.

¹² Projektna skupina, ki dela na področju trajnostne mobilnosti, je že pripravila vsebino javnega razpisa »Celostne prometne strategije«, objavljen pa naj bi bil v avgustu 2015. Načrtujemo, da se bo v začetku leta 2016 objavilo javno naročilo izobraževalno ozaveščevalne dejavnosti o trajnostni mobilnosti, v letu 2017 pa bo javni razpis celoviti sistem P + R na ravni RS, v letu 2018 javni razpisi ureditev varnih dostopov do postaj in postajališč, ureditev parkirišč za kolesa, ureditev postajališč JPP, ukrepi trajnostne parkirne politike in zelena mestna logistika, v letu 2019 pa javni razpisi izdelava mobilnostnih načrtov, ukrepi na področju kakovosti zraka in sodobne tehnologije za upravljanje mobilnosti. Dinamika objave JR in Jn se lahko tudi spremeni glede na dobljene rezultate JR celotne prometne strategije s strani občin, kar naj bi bilo konec leta 2016.

7) Dejavnosti javnega sektorja, ki so lahko zgled

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Priprava priporočil za zmanjšanje ogljičnega odtisa ministrstev: – Informacijski sistem za spremljanje porabe energentov v javnih stavbah	Skladi ESI, državni proračun, namenska sredstva	MOP, MzI, MJU	December 2016	Javni sektor kot pomemben potrošnik lahko pomembno vpliva na ponudbo na trgu, če zahteva bolj zelene izdelke in storitve.
Energetska učinkovitost in OVE: zmanjšanje rabe energije z 'mehkimi' ukrepi (raba prostorov in naprav), energetska sanacija prek energetskega pogodbenišтва, nakup zelene elektrike: – Določitev prednostnega seznama za energetske prenove glede na Direktivo 2012/27EU – Podlage za črpanje sredstev	ESI skladi, integralni proračun, namenska sredstva	MZI, MJU	December 2015	Zniževanje obratovalnih stroškov. Vzpostavitev energetskega pogodbenišтва.
Ukrepi za trajnostno mobilnost: službena kolesa, avdio-video konference, delitev parkirišč, zagotovitev brezplačnega polnjenja električnih avtomobilov v delovnem času na parkiriščih v lasti javne uprave, delo od doma – Priprava smernic za trajnostno mobilnost v JU	Skladi ESI, državni proračun, namenska sredstva	MJU, MZI		Izboljšani ogljični odtis JU.
Centralizacija ravnanja s stvarnim premoženjem – Vzpostavitev sistema centraliziranega upravljanja z nepremičninami v lasti RS	Skladi ESI, državni proračun, namenska sredstva	MJU	December 2017	Zniževanje stroškov najemnin in obratovalnih stroškov. Posledica enotnega ravnanja je povečanje prihodkov.
Javno naročanje hrane in živil v javnih zavodih – kratke oskrbne verige in ekoživila		MKGP	December 2016	Večja oskrba JZ s hrano in živila lokalnega izvora.

8. Izobraževanje in usposabljanje za zeleno gospodarstvo

Začetek dela **Strokovne delovne skupine za vzgojo, izobraževanje in usposabljanje o podnebnih spremembah in trajnostnem razvoju** s ključnimi nalogami:

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Pregled znanja in kompetenc, pomembnih za uresničevanje ciljev zelenega gospodarstva		MIZŠ, MGRT, MOP	December 2016	Pregled stanja, ki bo omogočal načrtovanje prihodnjih aktivnosti.
Priprava strokovnih gradiv, pomembnih za premoščanje morebitnih vrzeli	ESS	MOP, MIZŠ, MGRT,	December 2015	Omogočanja aktivnega pristopa h krepitevi znanja in usposobljenosti mladih.
Priprava pilotnih projektov v okviru institucij – povezovanje z gospodarstvom	ESS	MIZŠ, MGRT, SVRK	December 2016	VIZ bodo z razvojnoraziskovalnimi in drugimi institucijami za dvig splošnih kompetenc razvijale prožne oblike učenja.
Stalno strokovno izpopolnjevanje učiteljev	ESS	MIZŠ,	December 2016	Izobraževanje strokovnih delavcev za krepitev kompetenc šolajočih za kakovostnejšo vzgojo in izobraževanje za trajnejši razvoj.
Priprava projektov – odprta učna okolja	ESS	MIZŠ	December 2016	Odprto in prožno prehajanje med delom in vzgojnim okoljem, s katerimi se bodo spodbujale kompetence podjetnosti.
Dvig usposobljenosti ključnih akterjev za poznavanje in uporabo koncepta krožnega gospodarstva (ustanovitev projektne skupine).	MOP	MOP, SVRK, MGRT, MIZŠ	December 2015	Aktivno mreženje in prenos novih znanj v prakso.
Soorganizacija konference o krožnem gospodarstvu novembra 2015	Delno MOP	MOP, Ekologi brez meja, SVRK	November 2015	Dvig usposobljenosti udeležencev, prepoznavanje priložnosti s strani gospodarstva in mladih, mreženje med udeleženci.
Javni natečaj za mlade med 15 in 25 letom »Zelena Slovenija, moja prihodnost«		MOP, MGRT, SVRK, MIZŠ, MzI in MDDSZ	Oktober 2015–2016	Cilj je, da mladi predstavijo svojo razvojno vizijo za Slovenijo na različnih področjih; nagrade bi bile različne – mentorstva, obiski v tujini, učilnice na prostem, ogled primerov dobre prakse.

9) Zelene prakse v kmetijstvu

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
KOPOP, EK, OMD	PRP 2014–2020	MKGP	2015 in 2016	Izvajanje nadstandardnih kmetijskih praks za zmanjšanje emisij (didušikovega oksida in metana) in prilagajanje podnebnim spremembam.
Svetovanje za ukrepe KOPOP na območjih NATURA	PRP, MKGP	MKGP, KGZS, ZRSVN, MOP	2015 in 2016	
Naložbe v osnovna sredstva, ki izboljšajo splošno učinkovitost kmetijskega gospodarstva in infrastrukturo, povezano z razvojem in prilagoditvijo kmetijstva.	PRP 2014–2020	MKGP	2015 in 2016	
Raziskave in inovacije v kmetijstvu.	PRP 2014–2020	MKGP	2015 in 2016	
Podpora uvajanju in širjenju programa šolskih in vrtčevskih ekovrtov in sadovnjakov.	Ukrep SKP: Shema šolskega sadja in zelenjave 83 % proračun EU in 17 % državni proračun	MKGP	December 2016	

10) Podporne aktivnosti

10.1 Podatkovna infrastruktura za zeleno gospodarstvo

10.1.1 Program projektov eProstor

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Program projektov eProstor Zajem podatkov o dejanski rabi prostora za pozidana zemljišča. Izdelava spletnih servisov za dostop do prostorskih podatkov.	Državni proračun ESRR 2014–2020	MOP	December 2016 (vezano na razpise iz ESRR).	Povečanje dostopnosti do informacij in zagotavljanje pogojev za neovirano uporabo in izmenjavo prostorskih podatkov na področju prostorskega načrtovanja, graditve in evidentiranja nepremičnin. Delno elektronsko poslovanje na področju prostor-

Priprava prototipa povezljivih zbirk prostorskih podatkov na področju prostorskega načrtovanja, graditve in evidentiranja nepremičnin.				skega načrtovanja, graditve in evidentiranja nepremičnin. Pospešitev postopkov registracije nepremičnin, kar je pomemben predpogoj za učinkovito poslovanja gospodarskih subjektov in javnega sektorja.
--	--	--	--	--

10.1.2 eVode

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Program projektov eVode <ul style="list-style-type: none"> - Vzpostavitev in nadgradnja ključnih evidenc s področja upravljanja z vodami. (vzpostavitev vodnih zemljišč, vzpostavitve podatkov hidrografij). - Distribucija podatkov LIDAR. - Brezplačni dostop do strokovnih podlag in študij s področja upravljanja z vodami, ki so bile plačane z javnim denarjem. 	Državni proračun ESRR 2014–2020	MOP	December 2015	Povečanje dostopnosti do podatkov s področja upravljanja z vodami. Učinkovitejša podpora pri upravljanju z vodami.

10.1.3 eOkolje

Dejavnost in poddejavnost	Financiranje	Nosilni resor/sodelujoči – institucija	Rok	Učinek/prispevek k zelenemu gospodarstvu
Program projektov eOkolje <ul style="list-style-type: none"> – Vzpostavitev in nadgradnja ključnih evidenc s področja okolja – Brezplačni dostop do strokovnih podlag in študij s področja okolja, ki so bile plačane z javnim denarjem 	Državni proračun ESRR 2014–2020	MOP	December 2016	<ul style="list-style-type: none"> – Povečanje dostopnosti do podatkov s področja okolja, – Učinkovitejša podpora pri upravljanju z okoljem